

KISGRAFIKA ÉRTESITŐ

1965
április

dött magyar exlibrisgyűjtés az első világháború alatt majdnem teljesen megsemmisült a egyesület nélkül nincs mód sem az exlibrisgyűjtés felvirágoztatására, sem a magyar exlibrisművészet eurpai szintre való emelésére. Hatalmas agitációs és szervező munkába kezdett a Nagy József, Pinterits Tibor, a Bakonyi-nővérek, Petry Béla, Révész Kornél és Dr Szántó Dénes közreműködésével 1932-ben megalakította a MEGE-t, a Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesületét. Az 1932. december 21-én megtartott alakuló gyűlés elnökké Lyka Károlyt, művészettörténetünk neoztorát, főtítkárrá Pinterits Tibort, ügyvezető alelnökké pedig Dr. Arady Kálmánt választotta. Dr. Arady Kálmán e tisztségét mindvégig megtartotta, egészen az egyesület 1947. március 18-i felosztásáig.

A MEGE története szorosan Arady Kálmán tevékenységéhez kapcsolódik. A megalakulás után egymás után jelentkeztek a régi és új gyűjtők /még külföldről is, mint Adolf Kunst Münchenből!/, a régi és az új exlibrisművészek, hiszen volt már kinek lapot véteni és karcolni! Az egyre szaporodó taglétszám mellett az egyesület csakhamar sort kerített kiadványok közrebocsátására is a MEGE 16 kiadványa - amelyeket Arady Kálmán féltő gondnal dajkált - mindig búszkesége lesz a magyar exlibrisirodalomnak. A havi klubnapok egy nagy családdá forrasztották össze a magyar exlibrisgyűjtő-és művésztábort s a jó közösségi szellemet a közös kirándulások /Bestergom, Szolnok stb./ és közös műteremlátogatások /Vadász Endre stb./ csak erősítették. E megmozdulásokat remek alkalmi grafikák örökítették meg, amelyek ma is féltve őrzött értékei a magyar exlibris és kisgrafika gyűjteményeknek.

A MEGE folyóiratának, a Kisgrafika-nak a megindítása is Arady Kálmán nevéhez fűződik. A kiváló kis lap, amelyet nemcsak Arady Kálmán alapított, de ő is szerkesztett megszűnéséig, 1937-től 1944-ig élt és alapos felkészültséggé bírt. A lap új, friss hirsolgálatával, szép reprodukcióival nagy szolgálatot tett a magyar exlibris ügyének úgy belföldön, mint külföldön egyaránt. A MEGE kiad-

FERY ANTAL fametszete 1940.

GÁBORJÁNTI SZABÓ KÁLMÁN fametszete

**Dr ARADY KÁLMÁN
KÖNYVE**

RADVÁNYI ROMÁN KÁROLY fanetszete 1935.

Dr ARADY KÁLMÁN KÖNYVEI

MAKKAI PIROSKA fanetszete 1937.

ványait és folyóiratát a külföldi szaklapok számon tartották, magvas kritikákban emlékeztek meg rólux a nagy mértékben hozzájárultak a magyar exlibris-kultúra külföldi elismertetéséhez.

Arady Kálmán mint szerkesztő kényszerült az exlibris- és művészettörténeti szempontból is foglalkozni. A MEGE szántalan szignált, álnevű, szignálatlan cikke őrai exlibris-irodalmi tevékenységét; a MEGE megszűnése után pedig a Művészettörténeti Értesítőben, a Magyar Könyvszemleében és egyéb folyóiratokban jelentek meg exlibristémájú cikkei. Szirányu munkásságát a számban külön bibliográfiában adjuk közre. Arady exlibristémájú cikkeit - amelyek majdnem mindig önálló kutatáson alapultak - alapos művészettörténeti tudás jellemzi. Mert Arady Kálmán, tul ötvenedik életében, arra is vállalkozott, hogy a buda pesti tudományegyetemen művészettörténetet hallgasson és művészettörténetből doktorátust tegyen! Ő volt egyetlen orvosunk, aki az orvosi doktorátus mellett a művészettörténeti doktorátust is megszerezte. És aki látta az "Öreg diák" második egyetemi indexét, az az egyes tárgyak mellett más jegyet, mint "Jelas", "igen joles" - nem talált.

Amikor Arady Kálmán elvégezte a művészettörténeti szakot, már megfogamzott benne a gondolat: a magyar exlibris-incunabulumokat, az 1900. előtt alkotott régi magyar exlibriseket nagy monográfiában feldolgozni. Lásan szorgalommal gyűjtötte az anyagot és az adatokat, könyvtárakban és levéltárakban buvárkodott, kiterjedt külföldi levelezést végezt - a nagy munka azonban erejét felülíró orvosi elfoglaltsága és betegsége miatt befejezetlen maradt. Pedig doktori disszertációja, mely ugyanerről a témaköréről szól, a Magyar Könyvszemleében megjelent résszuallikációk arra engednek következtetni, hogy a munka nagy meglepetés lett volna a magyar művelés-, művészet- és könyvtörténet kutatói számára.

A magyar exlibris kultjának kutatása elkerülhetetlenné tette a magyar exlibris-bibliográfia összeállítását is. E munka, amely kéziratban kész és amely kellő kiegészítéssel minden magyar művészettörténésznek és exlibris-gyűjtőnek hasznos kézikönyvvül szolgálhatna, ugyancsak kiadásra vár.

Arady Kálmán nemcsak szabad idejét állította a magyar exlibris-kultúra szolgálatába, de annak érdekében tetemes anyagi áldozatokat hozott. A MEGE gyűjtőtáborát a tagdíjából sem a kiadványok közrehozásáért, sem a folyóirat fenntartásáért nem tudta volna biztosítani, a hiányokat mindig Arady Kálmán fedezte. Sok lapot rendel szegényebb gyűjtők részére is, hogy a gyűjtéshez kedvet csináljon. Saját lapjainak költségeiről ne is beszéljünk...

REITER LÁSZLÓ Glommetzet

STETTNER BÉLA litográfiája 1959.

A magyar gyűjtők között Luasztig István mellett Arady Kálmán rendelkezett a legtöbb saját lappal. Véglegesen meg nem állapított adatok szerint saját exlibriseinek száma 140. Exlibriseinek művészei között a legjobb hazai és külföldi neveket találjuk: elég csak Vadász Endre, Révész Kornél, Radványi Román Károly, Szűcs Pál, Bajor Agost, Drahos István, Menyhárt József, Conrad Gyula, Haranghy Jenő, Gy. Szabó Béla, G. Szabó Kálmán, Fery Antal, Nagy Árpád, Makkei Piroska, Stettner Béla, Arthur Henne, Adolf Kunst, Michael Fingesten és Vannuccini stb. neveire utalnunk.

Arady Kálmán exlibrisgyűjteménye kb. 40.000 darabra rug, amelyből 12.000 db. rézkaro- és rézmetset. Gyűjteményének külön részét képezte a régi magyar exlibrisok gyűjteménye, amely körülbelül 1000 darabot tett ki. Magyarországon mellett leginkább Svájc, Olaszország, Csehszlovákia, Északamerika és Ausztrália volt gyűjteményében leggazdagabban képviselve, azonban a többi kultúrnezet exlibrisanyaga is jelentős. A délamerikai és portugál exlibrisok, csekély művészi értékük miatt, nem gyűjtötte. Az egyes művészek közül Vadász Endre, Drahos István, Révész Kornél, Adolf Kunst, Arthur Henne és Michael Fingesten majdnem teljes oeuvre-el szerepelnek gyűjteményében.

Ami Arady Kálmán gyűjteményének feldolgozását illeti, az mintaszerűnek mondható. A hatalmas anyagot kartonokra ragasztva /bélyegsarkokkal/ helyezte a gyűjteménybe. Az anyagot könyvalaku tokokban tartotta, nemzetek szerint; természetesen egy-egy nemzet anyaga sokszor 8-10 tokba fért csak el. Egy nemzetet belül az anyag s művészek betűrendjében, művészen belül pedig a tulajdonosok betűrendjében nyert elhelyezést. Így bármely lapot pillanatok alatt elő tudott adni. Persze, nem kis munka és nem kis anyagi áldozat volt ebben.

A második világháború után már csak régi magyar anyagot gyűjtött. Az exlibriséletet azonban állandóan figyelemmel kísérte s amikor 1959-ben a KMK megalakult, örömmel csatlakozott hozzá s annak vezetőségi tagja lett. Erős kiválasztásos elfoglaltsága, előrehaladott kora és megrendült egészsége miatt az utóbbi években már ritkán láttuk klubnapjainkon, körülünk 5 éves fennállását éppenpl. üléseinkön azonban még megjelent s a kórházi ágyon is örömmel hallgattunk a krakkói exlibriskongresszuson elért magyar sikereket. Akkor még nem merünk gondolni, hogy ez lesz vele az utolsó találkozás.

Arady Kálmán emlékét megőrizni, áldozatkésztségét, ügyességét követni nem csak baráti gesztus, de kötelesség. A szellem embere volt egy egyre jobban elanyagiasodó korban; ideáljai voltak s ezek az ideálok a mi ideáljaink. Emlékét megőrizzük mindazok, akik ismerték és barátjai lehettünk, az általa vendélt válogatottan szép grafikák, a MEKE kiadványai és folyóirata pedig akkor is megőrzik az emlékét, amikor már mi sem leszünk.

Galambos Ferenc

1.

Önálló művek

1. Radványi Román Károly könyvjegyeinek és alkalmi grafikai lapjainak felsorolása. Összeállította és bevezette - Budapest 1937. Kisgrafika különszám. Kálvin ny. 8 /2/ 1. /2 reprodukcióval./
2. Exlibriseink a mohácsi véstől 1900-ig. Stílusfejlődési tanulmány. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Művészettörténeti és Kezestényrégészeti Intézetében készült doktori értekezés. Budapest 1948, Szerző. 4°, 110 l., VII t. /kézirat/
3. A magyar exlibris-irodalom bibliográfiája. Budapest 1958, Szerző. Ivrét, 32 l. /kézirat/
4. Szelepcsényi egy ismeretlen munkája. Budapest 1960, Szerző. 4°, 239-240 l. /Klly. a Művészettörténeti Értesítő 1960. évi 3. számából/
5. Közlemények a régi magyar exlibrisek köréből. I. Régi magyar exlibrisek. - Budapest 1962, Akadémia Kiadó. 8°, 59-66 l. /Klly. a Magyar Könyvszemle 1962. évi 1. számából/
6. Közlemények a régi magyar exlibrisek köréből. II. Exlibrisadatok a XIX. századi olvasótársaságok és kölcsönkönyvtárak történetéhez. Budapest 1964, Akadémia Kiadó. 8°, 247-253 l. /Klly. a Magyar Könyvszemle 1964. évi 3. számából/

2.

Tanulmányok, cikkek, könyvismertetések

7. A könyvjegyekről. Könyves 1935. 4-7. l.
8. Magyar Nemzeti Nyomatványkiállítás. Katalógus. /Könyvism./ Kisgrafika 1937. 13-14. l.
9. Tárlozás. Kisgrafika 1937. 19-22. l.
10. Külföldi egyesületek működése. /Könyvjegyekről, hírek stb./ Kisgrafika 1937. 18., 1938. 21-23., 29., 1940. 18-21., 1941. 20., 1942. 22., 1943. 22-23. l.
11. Magyarul! Kisgrafika 1938. 29. l. /A. betűjeggyel./
12. A Lascaris család könyvcimere - történelmi tévedés. Kisgrafika 1940. 13-14. l. /1 illusztrációval/
13. Nikelszky Géza. Kisgrafika 1940. 15-16 l. /Barna Barnabás álnéven, 1 reprodukcióval/
14. A magyar könyvjegy és a Magyar Exlibrisgyűjtők/ és Grafikabarátok Egyesülete/. Kisgrafika 1943. 1-6. l.
15. Somogyi Miklós. /1892-1918/ Kisgrafika 1943. 11-12. l. /Barna Barnabás álnéven, 1 reprodukcióval/
16. Magyar orvosok exlibrisai. Orvosi Hetilap 1959. 10. sz. 373-376. l.
17. Szelepcsényi egy ismeretlen munkája. Művészettörténeti Értesítő 1960. 3. sz. 229-230. l.
18. Régi magyar emlékelexlibrisek. Magyar Könyvszemle 1962. 1. sz. 59-66. l.
19. Sava, Georg v.: Alte Exlibris aus Tirol. /Könyvism./ Magyar Könyvszemle 1963. 295. l.
20. Exlibris-adatok a XIX. századi olvasótársaságok és kölcsönkönyvtárak történetéhez. Magyar Könyvszemle 1964. 3. sz. 247-253. l.

3.

Szerkesztések

21. Kisgrafika. A MKE hivatalos értesítője. Szerkeszti - Budapest 1937-1944.
Az I. évf. L8bl ny., a többi Bichler ny.
22. Évkönyv az 1937. esztendőre. Összeállította - Budapest 1937, MKE, L8bl
ny.

4.

Bevezetések

23. Udvariasság és művészet. Drahos István 12 rézkarca, Arady Kálmán magyar
stb. bevezetésével. Budapest 1940, MKE, Kálvin ny. 6 /2/ 1., 12.
t. 50 példány
24. Kelet Visszatért! Arady Kálmán bevezetésével. Budapest 1942, MKE Bichler
ny. /6/ 1., 19 mell. 150 példány

5.

Irodalom

25. Galambos Ferenc: Kalman Arady, en ungarsk storesaaler. Nordisk Bødelbris
Tidskrift 1958. 4. sz. 61-62. 1.

DRAHOS ISTVÁN faragása

FERY ANTAL faragása 1940.

KISGRAFIKÁK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

1919
1944

/ F O L Y T A T Á S /

Jellemző az erdélyi művészekre a rajz különös szeretete, megbecsülése. A múlt századból bizonyíték erre Barabás Miklós /1810-1900/rajzoló és kőrajzoló munkássága. És ha Gyárfás Jenő /1857-1925/ Nemzeti Galériában levő váslatkönyvét vesszük kezünkbe, amelyben remek rajzok, kiértelmit alkotások, tanulmányok sorakoznak rendre legszébb korzszakából /1881-1908/, akkor szinte töretlenül kisérelhető végig napjainkig a grafikai eszellel folyamatossága. A következők nemzedék már teljesen az ország hívéhez tapad. A csiki származásu festő-rajzoló Nagy István /1873- / a pasztellben talált gyönyörűséget, mélyrehangolt képein szinte mintázza pasztell-rajzaival színlátomásait. A másik csiki művész Márton Ferenc /1884-1943/ ceruzarajzaiban mutatja meg a székelly virtust, csillogó tudása riportrajzaiban tündérből nagyszerűen. Eredeti grafikai lapot keveset metszett, néhány linometszete ismeretes főiskolai korából. A rajzi látás továbbá él a következő nemzedékben az első háború után. A rombadúlt ország kövei közül Erdélyben először az irodalom nyitogatta virágát a fény felé, megajándékozva a háború utáni bágyadt Magyarországot nem egy remekművel. Képzőművészetben is erős az erdélyi vonatkozás a grafikai vonal méltán sorakozik az irodalom mellé. Nem sokkal a háború után hazamegy a háború utáni nemzedék legidősebb tagja Csikba Nagy László /1893- /, aki már a huazas években rajzolja festi, fába vési népe életét, elsősorban a magyar földön, eredeti felfogásban, széles vésőnyomokkal. A Kolozs megyéből származó Barcsay Jenő Budapesten vert gyökeret, rajzi emelkedettségé a második világháború utánra esik. Háromszéken Sepsiszentgyörgyön Varga Nándor León szeretett volna gyökeret verni Gyárfás Jenő mellett, aki diákkori mestere volt. Nem sikerült megtelepednie a Mikló Kollégium és a Székely Múzeum árnyékában; 1922-ben végleg visszatért Pestre. Főiskolai tanári állása 1931-től lehetővé tette, hogy az Erdélyből tanulni vágyó fiataloknak helyet és lehetőséget adjon fejlődésükhöz, grafikai osztályán. Így kerülnek osztályára Cy. Szabó Béla, Makkai Piroška, Makkics Albert, Erdős Tibor, Gyulafehérvári Szabó Béla /1905- / mögött ekkor már ott voltak a próbálkozás evel: Hat illusztráció Nyiré József Kopjafák c. novelláskönyvéhez 1933-ban, Ernst Koller: Pecskék könyvéhez 4 fametszet az Erdélyi Munkássága eredményeként a Magyar Bibliophil Társaság elismerése 1936-ban; az év legszébb könyve cími kitüntetést kapja "Liber Miserorum" /1935/ képeskönyvére. A kötet 50 fametszetet és szövegmetszetet tartalmaz. Művében ott lebeg a nyomorultak siralma, az elesettek lassu, vontatott éneke. A feketék aralják a képművet, anélkül, hogy balladai hangot ütneek meg; a rajzi fograkosságokat azonban nem tudja eltüntetni a grafikai előadás. Szélesrétű munkássága töretlenül folytatódik az évek folyamán, eredeti lapoktól az exlibrisekig, színes fametszetekig. 1939-ben jelenik meg második képkönyve, a "Liber Vagabundi" /Barangoló könyv/ Kolozsvárt, 50 fametszettel. 1940-ben Bajó Erzsébet: Szánjatok közikéi c. regényéhez készít 7 fametszetet. A következő évben vázlatkönyveinek válogatott darabjait szedi csokorba, belőlük jelentett meg "Homokvirág" címmel 28 rajzot, szintén Kolozsvárott. Könyvgyegek kívül 1944-ig több mint 20 eredeti fametszetet készít. Közülük a Havas c. Behajló fűzfa, Kendermások, Újosa György-metszetei mutatják újabb szemléletű műjät emelkedő munkásságában.

Cy. Szabó Bélahoz hasonlóan ugyancsak a budapesti Képzőművészeti Főiskola grafikai osztályán fejezte be tanulmányait Makkai Piroška /1910- / . Kiegészítette ezt olanzkoraszági tanulmányaitja 1936-ban, a fametszet tömörége, a feketék komoly mondanívűvői vonzották. Ünálló kiállításokban az ország és a

falú élete szerepei elsősorban. Közvetlen, bensőséges hang, az élet ezernyi mozgalma, egyszerűség és különösen a grafika egyszerű nyelve jellemzi általában műveit. Régóta foglalkozik sorozat-feladatokkal, elsősorban éppen "Hős magyar asszonyok" címmel, amelyet 1940 táján 20 fametszettel zár egészé. Nem nyugodt lendülettel dolgozik tovább. A következő év újabb 10 fametszettel sorol "Toldalag" című lapkötegebe, a falu életéből vett jelenetekkel. Emelkedett sorozatban mutatja be az erdélyi asszony életét, 25 lapból álló sorozatban. Közvetlenül jelent meg 1943-ban "Az asszony" címmel. E szép sorozatot magasztosan jellemzi Szabedy László előszavában: "Az asszony törvénye nem a jog, hanem a szeretet." Párhuzamosan készül ez években újabb lapsorozata, önéletrajza 20 fametszettel, továbbá különálló lapok készülnek, nagyobb, kisebb méretekben, a grafikai témakörből 8-10 exlibris /Szelevényi Tibor, Dr. Medve, Zoltán Pál stb./. Legújabb munkái: Magyar mondák és Varga Katalin.

BUDAY GYÖRGY fametszetei

Tévesen látnók a székely művészek rajzra termettségét, ha a fametszetben elért eredményeiket /amelyek ösztönös indítékokból fakadtak/ a fűrész-faragó székely tulajdonságára vezetnők vissza, vagy ami még távolabbi - az erdővel szoros kapcsolatban álló ember fával-küszködésére s a népi faragásokra. Nem ezek a külső tevékenységek utjelzői a művészetnek. Egyedül a művészi megérzés az. A székelység balladáiba rakta le lelkiességének ősi alapjait. A magyar nyelv törvényei szerint másképp nem mondható egyik ballada sem, csak magyarul. Az etnikai törvény nem rombolhatja szét az emberi közösség törvényeit, mert megszünti a művészet lenni. Nem a faragvány köti össze a művészt a néppel, hanem a művészet, amelynek kulcsa megvan a ma emberében is. A fűrész nyers koromfeketéje, vakító zenére csapkodja mélyre és magasra a közlés jelzőmutatóját. A balladák öblös, mély harangja bugát a Duna és Tisza tájaira. E szellemi árammal kapcsolódik Erdélyhez Szeged. A szegedi írtalok művészi törekvéseikben is ugyanazok a művészi erők működtek, mint az első rézkarcoldói nemzedékben. Művészi tisztaságra törekvés, egy magasabb szint elérése. De amíg a fővárosi lendület mellett nem állott serkentő irodalmi szellem /ha csak gondolatban nem a távoli erdélyi/, addig Szegeden ott volt a hagyományos magyar és emberi gondolat

ORTUTAY GYULA
KÖNYVE

BUDAY GYÖRGY FAMETSZETEI

Móra Ferenc tiszteletében. Az erdélyi balladák léleknyitogató szelleme hatotta át a fiatalok belső jajongását. Berzeli A. Károly kiváló fametszőt talált az erdélyi származású Buday Györgyben /1907-/. Ádám bukása c. verskötetében 9 fametszettel készített 1930-ban. A szegedi költők és írók együttesében önálló színekkel szerepel Buday György a fametsző, aki a forrongó eszmekatlan tűzében faducra tudta tenni azt, ami ennek az irodalmi komolyságnak megfelelt. Képpé alakította a sorok zökkenőit és a végletek kifejezésére megtalálta a legkifejezőbb formát, a fametszettel. A fametszettel igazította utba a szegedi vonatkozású "Boldogasszony búcsuja", 15 fametszettel álló képkönyvének elkészítésében. 1931-ben ez a könyv nyerte el az év legszebb könyve díját Budapesten, a Magyar Bibliophil Társaság döntése értelmében. Ez a kitüntetés nemcsak elismerés volt, hanem buzdítás is arra az útra, amelyen megindultak: csak tovább, előre! Buday igazi fametszői munkássága most kezdett kibontakozni. Erdélyi lelkisége irányítja tekintetét az alföldi parasztság felé. Küzdelem a földdel, a megnemértéssel, drámai mozzanatok, megnyugvás, elbeszélés és mese: változó föltdüremlések a néplelek kérge alól. A Szegedi Piatokok Kollégiuma 1933-ban kiadja Ortutay Gyula Nyiri- és rétközi nóták gyűjtését 8 fametszettel. Hasonló gyűjteményt ad ki ugyanez a Kollégium Ortutay gyűjtéséből: Nyiri és rétközi parasztnemek címmel 1935-ben a ebben 45 fametszettel foglal helyet. 20 fametszettel 1933-ban rakja csokorba az Erdélyi Szépművészek Céh Kolozsvárt, Arany János balladához. A következő évben jelenik meg 50 fametszettel "Book of Ballads" c. képkönyv, Nyoman, a Kner-nyomdában. A "Székely népballadák" at 1935-ben az Egyetemi Nyomda adta ki, a könyvbarátok részére, 45 fametszettel. Kér, hogy a remekül nyomtatott metszetekhez nem illenek nyomdai betűi. Közben készül következő munkája, 25 fametszettel Madách: Az ember tragédiájához. Erdélyt idézik Tamási Áron: Ábel trilógiájához, az Alföldet Radnóti Miklós és Tömörkény István műveihez készítet fametszettel. A második világháború alatt kikerül Londonba a lezujlása után 1947-ben Budapesten mutatja be munkában eltöltött éveinek eredményeit. Künn jelentek meg "Jeanne d'Angleterre" /1939/, "Britannia 1940-41", Mauriac: Jézus élete című könyvéhez készült metszetei, továbbá "Hazánk felszabadítása" és a "Vörös hadsereg 27. évfordulója" /1946/ emlékmetszete. Shakespeare: Athéni Timonjához készült munkái a mesterségbeli játékoság és a művészi hangulati borotvaélén születtek meg, nem mondanak többet ballada-metszeteinél. Exlibris-művészete a fametszetben csúcsozott ki, amelyre vonatkozó felfogását /szociológiai-filozófiai/ híven tükrözi "A grafika művészete"-ről írott bevezetője 1934-ben, a szegedi exlibriskiállítás alkalmából. Londonban érte utól a halál, igen esomoru körülmények között a negyvenes évek vége felé.
/Polytatjuk/

Varga Nándor Lajos

Az igazi művész nemcsak szebbé, de jobbbá is igyekszik formálni a világot. Éppen ezért tekinthetjük vérbeli művészeknek a hetvenötéves belga mestert, akitől hosszú élete alatt mi sem volt távolabb, mint az elefántcsonttorony hűvös magánya. Masereel mindig az élet sűrűjében élt, a maga és mások szenvedése ihlette több mint tizezer grafikai lapját, melyekből a mindennapok bánata és öröme sugárzik, amelyekből a kisemberek gondjai szólnak felénk és amely a maga összességében nem más, mint a grafika nyelvén megfogalmazott harsány tiltakozás az elnyomás minden fajtája ellen. Masereel humanista művész, akit a szabadság éltet s akinek a faszizmus elleni emberi és művészi tiltakozása legalább egy hadosztályt jelentett a világméretű harcban s aki az emberek százezreit erősítette meg hitében s emberek millióinak nyitotta rá a szemét a faszizmus kegyetlen valóságára.

MASEREEL

A budapesti kiállítás alkalmából

Egyrészt mély humanum, szenvedélyes világnézeti hitvallás, másrészt korszerű grafikai kifejezési forma, balladai tömörség és realista művészetlátás Masereel művészetének és sikerének a titka. Szerzte a világban - így hazánkban is - Masereel vitte el a művészetet a tömegekhez, az élet minden szépségéből, egy a művészetből is kiemeltet milliókhoz, akiket a világnézeti mondanivaló magas hőfokán keresztül hódított meg a művészet nemes varázsának. Éppen ezért igen jó szolgálatot tett a Szépművészeti Múzeum, hogy a művész válogatott alkotásait a magyar közönség elé vitte.

A kiállítás anyaga - tusrajzok, szénrajzok, akvarellek és fametszetek - nemcsak Masereel rendíthetetlen humanumát hirdeti, de a kiváló alkotó művészi fejlődéséről is hű képet ad. Bár Masereelnek elsősorban a fametszet a sajátos kifejezési formája, a faszizmus elleni harc mégis a gyorsabban születő tus- és szénrajzra kényszerítette. A Koporsók /1943/, a Repülőgépek /1942/, a Bombák 1942/ c. tusrajzai a szomorú valóság talajában gyökerezett apokaliptikus látomások, amelyek nemcsak a faszizmus megdöbbentő elembertelenedésére mutatnak s szuggesztív erővel - melynek megalázásait és szenvedéseit maga a művész is élte - de képekbe sűrített történelmet is adnak. Jól mondotta Romain Rolland egy ha korunkból minden elpusztulna s csak Masereel grafikai maradványai maradtak meg, akkor is rekonstruálni lehetne ezekből korunk szomorú évtizedeit.

A faszizmus bukása, ha megnyugvást nem is, de enyhülést hozott Masereel művészetében. Ezzei sikon lapjai egy részén már felcsillan az élet optimizmus derűje. Szünetes sáta 1948, Pár I. 1949, Murdó nő 1951. /Ugyanez érezhető ki Leányok /1950/ c. szénrajzából és Neonfényreklámok /1957/ című akvarelljéből a teljes felszabadulásnak azonban utjában áll a faszizmus itt-ott újrafeledt ize, a faji megkülönböztetés megalázásai, a kapitalizmus milliókra nehezítő erője. A Néger a rakparton c. lapból /szénrajz, 1954/ egy elnyomott faj minden fájdalma sikolt felénk, a Pemzei vontatók /szénrajz, 1956./, a Tártkarunk /akvarell, 1950./, az Ember deszkával /szénrajz, 1951./, a Külvárosban /akvarell, 1956./ lapjain szereplő alakok a munka terhéről és nem felszabadító örömről vallanak. Egyszerű művészi eszközökkel kevesebben adtak hűbb és jobban látható képét a kapitalizmusról, mint Masereel Képzletbeli táj c. fametszetén /1962./. Emberek manekülnék a kitért szája géppörös elől; a gép üzenésén kőver munkár pórfeszkekik pénzköteggel a kezé között, a volánnál pedig egyorogva ül a halál. A nyugtalan ember c. fametszet /1959./ a válságba jutott európai lélek hű kifejezője. A Dokkmunkás c. fametszet /1950./ erőtelj

duzzadó munkása azonban arra mutat, hogy a Képzőművészeti Társaságban és a Modern City-ben /1949./, valamint a Képzőművészeti Társaságban /1954./ mestelenre vetkőztetett kapitalizmus nem él örökké. Az új hadsereg /femetszet, 1954./ munkáitömegeinek diadalmas vonulása a szebb jövő fele mutat. A Pár a rakparton akvarelljében /1955./ ugyancsak átdereng a boldog jövő s a ANYA ÉS GYERMEKE /femetszet, 1961./ valamint a Jegyesek /femetszet, 1960./ már optimista hangot ütnek meg. A megváltozott, új életéről vallanak a kínai tárgy grafikák is /Reflektorgugarak az égbolton Peking fölött, lefelé a Jangce folyón, A Vulkan-al kombinát/.

Külön színt jelentenek Masereel grafikai munkásságában városképei /Anvers Drüsszel Gand/; Masereel komorsága itt felenged s az öreg házak felett az emlékek derítje világít.

Masereel nevéhez fűződik a modern képregény megalkotása is. Femetszet-albumai /A mi 1928., A szíren 1932, Vezeklés 1933, A gépek lázdása 1947, Miért? 1952, A mi időm 1952, Az én képeskönyvem 1956, Az éjszaka és leányai 1959, Kirakatok 1961, Koltók 1963 stb./ korunk hí és megrendítő erejű képeskönyvei, amelyek milliókhoz szólnak; nemcsak valóságos helyzeteket és típusokat rögzítenek, de problémákat vetnek fel és kérdésekre felelnek.

Masereel az illusztrátor külön fejezetet jelent az európai könyvillusztrálás történetében. Nem véletlen, hogy csak olyan írókat és olyan műveket illusztrált, akik és amik közel álltak hozzá és lélekben rokonok voltak vele /Verhaeren versei, Collette naplója, Romain Holland több könyve, amelyek közül a Jean Christophe-hoz 666 femetszetet készített, De Coster Uleenspiegelen, Walt Whitman versei, Blaise Cendrars New-york-i huavét-ja, aztán Barbusse, Villon, Mampassant stb./ . A masereeli illusztrációk nem annyira aláfestették, mint inkább kitérítettek az írói mondanivalót, nemcsak a könyv légkörét rögzítették egy-egy pillanatban, hanem a művészt is maradéktalanul adták. A nagy európai humanisták közül kerültek ki Masereel barátai is; egy Romain Rolland, egy Stefan Zweig, egy Thomas Mann, egy Barbusse voltak büszké a barátságára.

A budapesti kiállítás anyagán Masereel művészi fejlődése is nyomon követhető. A femetszet, a fekete-fehér művészete ökonómikus térkihasználásra, színes kompozícióra és a mondanivaló sűrített előadására kényszerít - Masereel él is velük. A femetszetben a folthatóság megoldások híve; a két szín ellentétes valójára nagyobb erőt jelent, mint a vonalás femetszet régebbi formanyelve s a súlyos eszmi mondanivalóhoz, a komor témához drámai légkört teremt. Masereel háboru után készült femetszetein azonban már elődottabb hatáso megoldásokkal is találkozhatunk: több bennük a fehér és a vonalás beütések enyhítik a komor, beledalt légkört, tompítják a drámai pátozást s ez a lapokat derűsebbékké, kiegyensúlyozottabbakká teszi. A kifejezetten femetsző Masereel azonban az akvarellben sem tagadja meg igazi énjét, itt is nagyobb folttokkal dolgozik. Az elődottabb megoldás következtében az Orangyal /1953/ és a Maison Jeterrieth c. lapja /1955/ már derűsekké mondhatók s A hold c. femetszeten a fantázia mellett a fanyar ironia is jelentkezik, amely Masereelnél a humor pótolja. Némezik lapján a líra is kiköveteli a magát és ez lazább kompozíciókban és új metszőtechnikában jelenkezik.

Masereel művészete mostani kiállítása előtt sem volt ismeretlen Magyarországon. A jelenlegi kiállítás azonban kiválóan alkalmas arra, hogy róla alkotott képünket tudatosabba és gazdagabbá tegye. Nem véletlen azonban, hogy a róla szóló első hazai híradás /1922/ a Magyar Grafikában látott napvilágot. Baloldali lapjaink és folyóirataink a két világháboru között is többször megemlékeztek róla /100 %, Népszava Naptár stb./ sőt a Nyugat is /Nevegy lán/ /1927/ értékének megismerésén adott róla hírt. Hadás Erősz serog baloldali és polgári művésznink munkásságában kimutatható /Borda Erősz, Cserepes István, Varsányi Al, Buday György, G. Szabó Kálmán, Gy. Szabó Béla stb./. Hadás a magyar exilisművészetben /Masereel maga is több kitűnő exilibrist alkotott/, elsőhorban Buday György és Menyhárt József korai munkáiban is jelentkezett.

A budapesti Masereel-kiállítás nemcsak a kitűnő művész, de saját magunk megbecsülését is jelenti. És ha a mai, modern grafika már túl is lépett rajta, munkássága értékes fejezete az európai grafika történetének és tanulhat ma is tőle mindenki: művész és művező egyaránt.

Gámbos Ferenc

MASZKREL : Részlet
a "Munkás-paraszt"
almanachból 1953.

REMBRANDT-KIÁLLÍTÁS. Rembrandt, a XVII. század művész-óriása nemcsak szűkebb hazájának, Hollandiának, de az egész világnak közös kincse. Hatalmas grafikai munkássága /1400 rajz és 279 rézkarc/nemcsak új utakat nyitott a grafika történetében, de ma is élő és ható példakép. Technikai mesterfogásait ma sem mutták felül és realista művészetszemlélete három évszázad távlatából is friss élményt nyújt lapjain keresztül. A hétköznapi művészi szépségeit nem ő fedezte fel, de azzal, hogy a csunyát, a nyomort is témává magasította, gyökerében változtatta meg az esztétikai szépről alkotott régebbi elképzeléseket. Szépművészeti Múzeumunk, amely világviszonylatban is a legnagyobb Rembrandt grafikai gyűjteménnyel rendelkezik, a Rembrandt-kiállítás megrendezésével, nemcsak nagyszerű muzeológiai feladatot hajtott végre, hanem a grafikai közízlés fejlesztésének is nagy szolgálatot végzett. És az a tény, hogy a kiállítást az első 11 nap alatt több mint húszezer érdeklődő tekintette meg, nemcsak kulturforradalmunk nagyszerű eredménye, de a grafikai érdeklődés biztos fokmérője is.

Hírek

RASZLER

KÁROLY:

Női fej
/réakarc/

GROSS ARNOLDOT mutatja be a L'EXLIBRIS FRANCAIS 1964. évi 4. száma vezető cikkében, három illusztráció kíséretében. Az "Arnold Gross, un jeune graveur hongrois" o. cikk GALAMBOS FERENC írása.

Mr. LEVI FOX, a Stafford upon Avon-i Shakespeare Múzeum igazgatója kedves levelben köszönte meg FERY ANTAL Galambos Ferenc részére készített két-színnyomatu, fametszeti Shakespeare-émléxlibrisét, amelyet máris elhelyeztek állandó kiállításukon.

"Ex libris kiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban" címmel ismerteti az 1964. szept. 1-30. között az Országos Széchényi Könyvtárban a könyvtár és a KEK közösen rendezett "Magyar írók, művészek, tudósok exlibrisei" c. kiállítást Soltész Zoltánné, a Magyar Grafika 1964. évi 6. számában /399-400 l./. A nagy hozzáértésről tanuskodó cikk értékelő megállapításai mellett sok olyan szempontot vet fel és javaslatot terjeszt elő, amelyet úgy exlibrisgyűjtőink, mint művészeink megszívlelhetnek.

Ugyancsak a MAGYAR GRAFIKA 1964. évi 6. száma közli GALAMBOS FERENC FRANS MASEREEL 1964.c. cikkét /330-338 l./ amely a budapesti Masereel-kiállítás alapján átfogó képet ad a kiváló belga grafikus művészetéről, valamint magyarországi fogadtatásáról és hatásáról. A cikket hat illusztráció díszíti.

KERTES-KOLLMANN JENŐ egyik exlibrisét közli a SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT 1964. évi decemberi száma a művész 60. születésnapja alkalmából. A magyar exlibris szorgalmas munkásának mi is gratulálunk!

A Magyarország cími hetilap 1964. évi 3. száma exlibrisvonatkozású cikket közöl "A grafika vonósnyegese" címmel Szánthó Dénes tollából. A cikk a magyar exlibrisgyűjtés múltját és jelenét vizsgálja fel pontos adatokkal, igen eleven, élvezetes stílusban. A cikket Stettner Béla egyik exlibrisének reprodukciója élenkíti.

A magyar televízió ismét csinált egy kis propagandát az exlibrisnek. 1964. január 13-án a híradóban rövid kis filmet mutatott be GALAMBOS FERENC könyvtáráról és exlibrisgyűjteményének pár darabjáról.

FERY ANTAL újévi lapja nem csak a KEK tagságának elismerését nyerte el amelyet az egyesület az újévi lapok versenyén első díjjal jutalmazott, de úgy látszik a kiválallók tetszését is megnyerte. "A jövő mérnöke" c. egyetemi lap 1964. évi 1. számában, a "Szocialista Művészetért" ugyancsak 1964. évi januári számában reprodukcióban közölte.

A DEG, a Deutsche Exlibris Gesellschaft alig pár hónappal a krakkói exlibris-kongresszus után már elkezdte a Hamburgban megtartandó 1966. i kongresszus előkészítését. A német küldemények záróbélyege - amelyet reprodukcióban közzé - a kongresszus ügyét állandóan napirenden tartja.

FERY ANTAL Ujévi lapja 1964.

CZINKA FERENC ujévi lapja /rézkarc/

XI. INTERNATIONALER EXLIBRIS CONGRESS HAMBURG

 27.-31. JULI
 1966

A HAMBURGAI KONGRÉSSZUS sáróbélyege

STETTNER RÉLA ujévi lapja /linometazet/

NORBERT LIPPÓCZY

A MAGYAR EXLIBRIS LENGYEL NAGYKÖVE

Nem hiszem, hogy akad magyar exlibrisgyűjtő, aki ne ismerné Norbert Lippóczy nevét. Ez a magyar születésű lengyel gyűjtő két országot vállalhat hazának és két országot-Lengyelország és Magyarország-vallja át fiának. Ez a ritka eset természetes csak lengyel-magyar viszonylatban képzelhető a hiszen az évszázadokon keresztül egymás mellett a két ország között sosem volt lényeges ellentét a két nép mindig testvérnek vallotta egymást: köztük volt a fájdalom és az örömeik. A kuruc talpas Nagymajtény után Lengyelországban találtak második hazára, mint ahogyan nálunk találtak hazát azoknak a lengyeleknek a tiszzei is, akik lengyelországi hitleri lerohanása után itt kerestek menedéket.

FERY ANTAL fametszete
1964.

Norbert Lippóczy 1902-ben született Tályán tősgyökeres szőlősgazda családból. Ősei a XVIII. század óta Tokaj-Hegyalja arany nedűjéből éltek boraik megtalálták az utat Lengyelországba is. Norbert Lippóczy mezőgazdasági akadémiát végzett, majd Németországba, Dániába, Finnországba ment világot látni. Külföldi tanulmányai után Tályán telepedett le, otthon maradt, művelni a szőlőt, ápolni az év százados családi hagyományokat. Ő az, aki ismét piacot keres saját és szőlősgazda-társai borának Lengyelországban. Nyire többet utazik a két ország között, megtanul lengyelül s Tarnów, a Kárpátokhoz közel fekvő közlekedési csomópont lesz lengyelországi támaszpontja. A borexport miatt egyre többet kell Lengyelországban tartózkodnia, amíg aztán egy szerencsés házasság végleg Tarnówhoz köti. Így lesz lengyel állampolgár, de új hazát lelve sem adja fel a régit a nyugodtan mondhatjuk, Lengyelország egyik kitűnő polgárt nyert vele, de ugyanakkor Magyarország sem veszítette el.

NAGY ARISZTID
fametszete 1965.

Norbert Lippóczyban korán felébredt a gyűjtő szenvedély. Kezdetben mindent gyűjtött, később azonban a gyűjtést szűkebb szakmájára: a szőlészeti és borászati köré csoportosította. Szőlészeti és borászati szakkönyvtára egyike a leggazdagabb ilyen jellegű magánkönyvtáraknak; e könyvtár a szőlő és bor kulturtörténetére is kiterjeszkedik és nagy helyet foglalnak el benne a Tokaj-Hegyaljára vonatkozó munkák. Ilyen jellegű bibliográfiai adatgyűjtése is, amelyet a magyar kutatók is gyakran igénybe vesznek. Nem véletlen tehát, hogy a lengyel földművelésügyi minisztérium őt bízta meg a vareói szőlészeti és borászati múzeum megszervezésének előmunkálataival; erre irányuló husz oldalas, minden szempontra kiterjedő javaslata most van tárgyalás alatt.

Foglalkozásához kapcsolódik szőlős-boros témájú exlibrisgyűjteménye is. Az exlibrisgyűjtő Lippóczy elnök között tér rá a tematikus gyűjtésre: a téma adva van. A grafikabarátság szőlős-boros szakember rövid időn belül olyan exlibrisgyűjteményt hozott össze, amely páratlan az egész világon. Gyűjteményéből 1963-ban a Tarnóvi Múzeum rendezett nyilvános kiállítást; a kiállítás katalógusa /Win-

na latorosi w exlibrisie. Katalog wystawy. Tarnów 1963, Muzeum w Tarnowie. 8°, 28 l./ nevét és gyűjteményét ismertté tette az egész világon. E kiállításról és katalógusáról a francia borászati szaklapok éppen úgy megemlékeztek, mint a magyar Könyvzemle, vagy a KBK Írtesítő. Lippóczy e témakörrel több előadást is tartott s a kiállítás megrendezése óta a világ minden tájáról felkeresik őt a gyűjtők szőlős-boros témájú exlibriseikkel. Gyűjteményének magyar vonatkozású anyaga Budapesten, az 1964-ben megrendezett Mezőgazdasági Kiállítás borászati pavilonjában is kiállításra került.

Jelentős Norbert Lippóczy borcímkegyűjteménye is, melynek egy része szintén látható volt a budapesti kiállításon. A gyűjtemény zömét a tokaj-hegy-aljai címkek teszik, amelyeket a gyűjtő három csoportban rendszerezett: 1. Magyarországon kiadott tokaji borcímkek /kb. 350 darab! / 2. Külföldön kiadott tokaji borcímkek /kb 70 darab/ és 3. Reklámként használt, nem tokaji boroknál alkalmazott elzászi, kaliforniai "tokaji" borcímkek /kb. 15 darab/.

A bélyegekből ugyancsak a szőlős-boros témájú bélyegek kerülnek bele Lippóczy gyűjteményébe. Szőlős-boros bélyegeiből nemrég rendezett kiállítást a zielona-gorai muzeum, melynek katalógusa /Wystawa znaczków tematyce winiarskiej. Zielona Góra 1964°, 12 l./ a bélyegyűjtők között nem kis meglepetést keltett.

JULIAN GRABOWSKI
fametszete 1959.

FERY ANTAL
fametszete 1964.

A szűkebb szülőföld iránti olthatatlan szeretet adott indítékot Lippóczynak arra, hogy a fent ismertetett tárgyakon kívül mindent gyűjtson, ami Tokaj-Hegyalja szőlő-művelésére vonatkozik. Így halmozódtak fel muzeumnak is beillő otthonában a tokaj-hegyaljai vonatkozású szobrok, képek, grafika, üdvözlőlapok, reklámcédulák, térképek, borárjegyzékek olyan mennyiségben, hogy egy kisebb tájmuzeum is kitellenék belőlük.

Lippóczy sokoldalú gyűjtői tevékenységének van azonban egy olyan ága is, amely nem kapcsolódik a szőlős-boros szakmához: a népi üvegfestmények gyűjtése. Az ugynevezett "Hinterglasmalerei" alkotásai, amelyek Kinából Indián, Perzsián és Bizáncban keresztül kerültek Európába, s itt Ausztriából Csehországból Lengyelországba, sőt hazánkba is eljutottak, a népművészet igen artisztikus termékei s vallásos témáik miatt sokáig a közép-európai parasztság "tisztá szobáinak" a díszel voltak. A magyarországi anyagból Lippóczy először 1937-ben, majd 1961-ben gyűjtött Tokaj-hegyalja két német falvában; gyűjteménye zömét azonban egyéb közép-európai anyag teszi ki. Lippóczy népi üvegfestmény gyűjteménye időközben több mint 180 darabra azapodott s otthonában már nem tudott méltó keretet biztosítani neki. Ekkor gyűjteményét Tarnów városának ajándékozta. A válogatott darabokat őrző gyűjtemény a Tarnói Egyházművészeti Múzeumban három teremben nyert elhelyezést és szakszerű felállítása is a gyűjtő hozzáértését dicséri.

Lippóczy vérbeli gyűjtő, tehát a gyűjtött anyag nemcsak magukért, a tárgyakért, hanem azok művelődéstörténeti jelentőségükért is érdekli. Nem csak gyűjt, de gyűjteményét tudományosan fel is dolgozza. Tíz hónapos finnországi tapasztalatait Finnországban a Penno-Ugria című, nemzetközi tekintélynek örvendő és a hazai finnugor kutatók előtt is előnyösen ismert folyóiratban tették közzé. Ebben az időben /1928./jelent meg "Tokajhegyalja bortermelése és szőlőfajtái" c. dolgozata is. Lengyel nyelvtanárával közösen a tokaji borról is írt egy kis lengyel nyelvű munkát. A lengyel szőlészeti szakirodalom is sok publikációt köszönhet neki. Írt a magyar csemegeszőlők szerepéről Lengyelország szőlészetében, megírta a magyar szőlőnevelés történetét, a híresebb szőlészek /Mathias, Koosis atb./ munkásságának egyidejű bemutatásával. A népi üvegfestmények iránti vonzódása e majdnem kihalt népművészeti ágnak nem csak gyűjtőjévé, de legjobbra szakértőjévé is tette. Nagyobb tanulmányt írt Oskwarekről, az utolsó lengyel népi üvegfestőről /Norbert Lippóczy: Oskwarek znówu maluje. Polska Sztukja Ludowa 1960. 101-105. l./, a Borsodi Szemlében pedig a népi üvegfestészet magyarországi szerepéről érkezett / Népi üvegfestmények Tokaj-Hegyalján Borsodi Szemle 1962. 2.sz. 96-102. l./ E dolgozat Csatkai Endre írása mellett / A népi üvegfestmény. Ethnographia 1949. 1-4. sz./ a kérdés legalaposabb feldolgozása. A tarnóvi múzeumban megrendezett exlibriskiállítás előszavában jól mutatott rá a szőlő-boroc exlibrisok művelődéstörténeti jelentőségére. Es mindezek mellett kutatók / történelemszak, néprajzosok, szőlészeti szakemberek és gyűjtők támogatásának adott és ad szakmai tanácsokat, kutatási anyagot és szerteágazó levelezése, tul a hétköznapi hírközlésében, történeti, művészettörténeti, néprajzi adalékok legióját őrzi.

WIESLAW RÜHRENSCHOF
klisé 1961.

Mint már mondtuk, Norbert Lippóczy lengyel állampolgárként sem feledkezett meg magyar hazájáról. Bem szőlővárosában, mint a Tarnóvi Magyarbarátok Társaságának vezetőségi tagja mindent megtesz a hagyományos lengyel-magyar barátság elmélyítésére és a közös kulturális kapcsolatok ápolására. Anyagilag is támogatják a tarnóvi, Bem és Petőfi nevet viselő gyermekotthont, a helybeli általános-és középiskolákban pedig évről-évre megrendezik a magyar vonatkozású "Ki mit tud"-ot, komoly jutalmakkal. Nem véletlen, hogy e társaságnak a 75.000 lakosú városban több mint háromezer tagja van. A krakkói exlibriskongresszuson résztvevő magyar delegációnak is ő volt a vezetője, tolmácsa és védangyala s neki köszönhetjük a felejthetetlen tarnóvi fogadtatást. S hogy a II. malborcki Exlibris Biennálén 1965-ben már három magyar exlibrisművész is részt vehet, szintén Norbert Lippóczy érdeme.

Rohanó életünk sodrásában lassanként kiveszik az az embertípus, amit Norbert Lippóczy képvisel. Minden vérbeli gyűjtő mintaképének tekintheti, mert benne a gyűjtőszennvedély kultúrtörténeti érdeklődéssel és kutatószennvedéllyel párosul a néposok gyűjteményeit, de tudását is közzéteszi teszi. Ez az a legtöbb, amit egy gyűjtő a hazájának adhat.

Galambos Ferenc

NORBERT OTT

fametszet 1964.

KIÁLLÍTÁSUNK AZ ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN 1964. SZEPTEMBER 1-30.

Az Országos Széchényi Könyvtár, mint nemzeti könyvtár, gyűjtőköre szerint minden magyarországi, magyar nyelvű és magyar vonatkozású nyomtatványt tartozik beszerezni és megőrizni. A könyvtár a köteleességét elsősorban a kötelespéldány-szolgáltatás alapján teljesíti. Gyűjtőkörébe ilyenformán beletartoznak az exlibrisek is. Joggal hihetné az ember, hogy ilyen előfeltételek mellett az OSZK rendelkezik a legnagyobb magyar exlibrisgyűjteménnyel, mert azokat az exlibriseket is megkapja a nyomdától, amelyeket tulajdonosuk nem cserél. Ez azonban nem így van - sejtos. A kis vidéki nyomdák - ahol főleg a két világháború között az exlibrisek legnagyobb része készült - még a könyvek vonalán sem tettek eleget az "apró-nyomtatvány"-nak minősülő exlibrisek esetében. A hiányok ellenőrzésére a könyvtárnak nem volt módja, mert míg a megjelent könyvek beszolgáltatása a bibliográfiai, könyvkereskedői árjegyzékek stb. alapján ellenőrizhető volt, addig az exlibrisekkel kapcsolatban ilyen ellenőrzési lehetőség nem állt rendelkezésre.

Az exlibris iránti érdeklődés az OSZK részéről nem minden korban nyilvánult meg egyforma intenzitással. Szerepe volt ebben annak is, hogy az OSZK-nak - ellentétben a külföldi nagy nemzeti könyvtárakkal - nincs metszetosztálya s így az exlibrisek az aprónyomtatványtár anyagába kerültek, a meghívók, gyászjelentések, üzleti nyomtatványok, alapssabályok stb. évről-évre növekvő és egyre nehezebben kezelt, nem katalogizált tömegébe. Megfelelő kezelésére, katalogizálására ma sem igen van mód s nem is lesz mindaddig, míg önálló metaszettárban nem nyernek elhelyezést.

Az OSZK exlibrisgyűjteménye ma kb. 20.000 darabot számlál. Pár lelkes ember - elsősorban Dr. Varga Sándor Frigyes, a szerzeményi osztály h. vezetője - ügybuzgalmának köszönhető, hogy a hiányok pótlása napirendre került s ebben nem kis segítséget adott a KKK is, amely az eladásra kerülő nagyobb exlibrisgyűjteményeket elsősorban az OSZK-ba irányította. Ide került Nagy József gyűjteményének egy része, valamint Soó Rezső professzor és Réthy István gyűjteményének duplumanyaga. Az utóbbi két-három évben így sikerült az OSZK exlibrisgyűjteményét kb. 4000 darab, eddig hiányzó magyar könyvjeggyel gazdagítani.

Az OSZK hatalmas kincses-tárából gyakran rendez kiállításokat. Az exlibris iránti érdeklődés megerősödésének jeleképpen 1964. nyarán Dr. Bélyey Pál, a kiállításokat is rendező Tájékoztatói Osztály vezetője vetette fel egy exlibris kiállítás megrendezésének az ötletét. A KKK örömmel tette magáévá a gondolatot s így jött létre az OSZK és a KKK közös rendezésében az első magyar tematikus exlibris kiállítás "Magyar írók, művészek, tudósok exlibrisei" címmel, amely 1964. szeptember 1-30. közötti nyitvatartása alatt komoly sikert aratott.

A kiállítás anyagát elsősorban a gyűjtők /Soó Rezső professzor, Galambos Perenc, Réthy István, Varga Sándor Frigyes, Bélyey Pál stb./ adták össze. Az anyag a könyvtár előterében üveges vitrinekben nyert elhelyezést. A kiállítás katalógusa /Magyar írók, művészek, tudósok exlibrisei. Leíró katalógus. Budapest, 1964. OSZK-KKK. 8°, 52 l./ nagyban elősegítette a kiállított anyagban való eligazodást.

A kiállított anyag - tematikus voltánál fogva - inkább művelődéstörténeti, mint művészettörténeti értéket képviselt. Mivel a hangsúly a tulajdonoson és nem a művészen volt, a kiállított anyag grafikai szempontból korántsem a legszebb magyar exlibriseket foglalta magában, bár volt köztük nem egy művészig kifogástalan lap is. Érdekes volt azonban látni, részben íróink, művészeink, tudósaink ízlését és művészi hozzáértését, másrészt azt, hogy a képzőművészeti érzék és érdeklődés mennyivel nagyobb volt művészeinkben és íróinkban, mint tudósainkban. /Persze, itt is voltak kivételek: elég csak Soó professzor kiváló művészi kvalitású lapjaira utalnunk./

HARANGHY JENŐ
klisényomat

GRÓF SZÉCHÉNYI FERENC /1754-1820/, a magyar
nemzeti könyvtár megalapítójának könyvjegye
/femtetzet/, a kiállítás katalógusának címlapja

A kiállított 197 lap nem adta, nem is adhatta a témakörbe tartozó teljes magyar anyagot. A legrégebbi lap, Amade László költő /1703-1764/ címeres exlibrise a XVIII. század ötvenes éveiből való. Sándor István bibliográfus /1756-1815./ szép rézmetazet- exlibrise ugyancsak a XVIII. század legvégének a szülöttje. Iróink exlibriszei közül Babits Mihály, Harasányi Kálmán, Kaffka Margit, Kiss József, Mórton Zeigmond, Radnóti Miklós, Szabó Dezso exlibriszei érdemlnek különösebb figyelmet, mint amelyek tulajdonosuk egyéniségéből is sok mindent elárulnak. A művészek exlibriszei közül Bajor Gizli, Bartók Béla, /igen ritka lapi/ Gara Arnold, Jászai Mari, Kodály Zoltán, László Mária, Medgyessy Ferenc, Vadász Endre exlibriszei emelkedtek ki. Tudósaink exlibriszei közül leginkább Bay Zoltán atomfizikus, Domonovszky Sándor történész, Gombos Zoltán nyelvész, Jászi Oszkár szociológus, Kumpis Antal művészettörténész, Lyka Károly művészettörténész, Ortutay Gyula etnológus, Pommerheim Ferenc sebész, Soó Rezső botanikus és Veszprémi Frigyes fiziológus exlibriszei tűntek ki a szokványos átlagból. A kiállított lapok művészei között a magyar exlibriszgrafika majd minden neves művelőjét megtalálhattuk a XIX. század közepétől egészen napjainkig. Elég csak Bánszky Tamás, Barta Ernő, Basch Árpád, Benozur Gyula, Berényi Róbert, Biró Mihály, Drahos István, Fery Antal, Forbáth Alfréd Gara Arnold, Geiger Richárd, Haranghy Jenő, Helbing Ferenc, Herman Lipót, Jaschik Álmos, Jeger Ernő, Kompa Lajos, Mata János, Menyhárt József, Nagy Sándor, Papay Mihály, Petry Béla, Reiter Sándor, Richter Aladár, Rozonyay Kálmán Sassy Attila, Sternecz Károly, Gáborjáni Szabó Kálmán, G. Szabó Béla, Tichy Kálmán, Vadász Endre, Varga Mátyás, Zádor István stb. neveire utalnunk.

A katalógus nemcsak a kiállításnak állít maradandó emléket, de komoly gazdagodása exlibrisz-szakirodalmunknak is. A katalógus összeállítása - akár csak a kiállítás megrendezése - Béley Pál, Galambos Ferenc és Varga Sándor Frigyes kollektív munkájának az eredménye. A lapok leírása a nemzetközi szakirodalomban honos módszerrel történt. A háromnyelvű /magyar, angol, orosz/ bevezetés, a 67 illusztráció, a gondos névmutató, az izléses címlap a kis könyvet nemcsak a hazai, de a külföldi gyűjtőknek is hasznos kézikönyvvé avatja. A katalógus egyenként 700 példányban készült és teljes egészében elfogyott. Egyesületünk részére a szükséges példányokat kellő időben biztosítottuk. A teljes mennyiségből 300 példányt az OSZK nemzetközi csereosztálya tett át a küldött szét a világ legnagyobb könyvtáraiba.

G. F.

A K.B.K. KÉT KIADVÁNYA

JURIDA KÁROLY TIZENKÉT RÉZKARCA. /Bev. Kovancs Ilona./ Budapest 1964. Kis-
grafika Barátok Köre. Haránt 8°, 12 t. mappában. - 100 számozott példány.

Jurida Károly /1935- / tatabányai bányászcsaládból indult el s a Képzőművészeti Gimnáziumon és a Képzőművészeti Főiskolán keresztül lépett a magyar művészeti életbe. 1961-ben nyert diplomát s azóta grafikaiával egyre többször tevékenykedik kiállításainkon. Művészeti adottságai kiválóan alkalmasá teszik a kisgrafika művelésére, mert pár vonallal is életre tudja kelteni a holt tárgyakat s tárgyai, tájai, alakjai mögött gyermekkori élmények aranypora csillog. Erősen lírai alkalmú művész, aki lapjainak technikáját, kompozícióját, oldását vagy sűrítését mindig a hangulati tartalomhoz szabja. Mert Juridánál a valóság csak ürügy egy lelki állapot, egy gondolat, vagy egy emlék kifejezésére. Éppen ezért nincs két egyforma lapja s a változatos, mindig más tartalmat tükröző lapjait csak a művészeti látás belső élményből fakadó összintésége s a mögöttük álló emlék élmény-melege hitelesíti. Jurida kis albumában mindössze négy exlibrist találunk. Scari Ottó részére készült lapja zsufolt városkép, ahol a háztet-tenger tömegét a hatalmas napkorong jól ellensúlyozza. A vonalak témaadta merevségét a foltok különböző árnyalatai sötétjei oldják fel. A Lantos Ági részére készült exlibris /ház, két figurával/ kusza vonalhálója a külvárosok hajdani reménytelen hangulatát idézi. Kozma Vera exlibrise egyszerűségével is ráirányít művészeti élményt nyújt; két fejének ellentétes /folt-vonal/ technikai megoldása, s feliratnak a képbe való szerencsés beépítése sajátosan önálló nyugtalanítóan modern, a lilá szín különböző árnyalataival pedig festői hatást teremt. A Várdeák Csilla részére készített exlibris pávjaja expresszív miniszcenciákat őriz; csipkefinomsága rajzának vonalritmusa statikus és dinamikus egyszerre. A lap művészeti egységét feliratának betűtípusa és jó elhelyezése csak fokozza.

A szabad grafikák közül a "Mika" c. lap láttán önkénytelenül is Pór Bertalan hasonló témájú grafikai jutnak az eszünkbe. Jurida azonban nem Pór-utánzó. Kis méretben, pár vonallal is jól érzékelhető a hatalmas testtömeget; a feszülő lábak, a leszegett fej pedig roppanni készülő erőt sugároz. Néhány feleslegesnek látszó vonala, ha anatómiailag nem is, de művésziileg annál inkább indokolt: fokozza a pillanatnyi nyugtalomba dermedt mozdulat feszültségét. Az "Ikarus" c. lap azoké, akik a szárnyábrázolásával hívja fel magára a figyelmet. A "Csendélet pipával" a kis album egyik legsikerültebb lapja. Zsufolt-sága ellenére is rend és harmónia uralkodik rajta, tárgyai élnek; az ember szinte odaképzeli a művészt, aki kihúrt pipáját a székre tette. A "Falusi táj" komorsága valószínűleg gyermekkori emlékeket idéz. "Szék" című lapja ismét azt bizonyítja, hogy a csendélet Juridának nemcsak kedves műfaja, de erős oldala is a magános szék mellé állított cselló nem "nature morte", hanem halott tárgyain keresztül egy darab beszédes élet - a meghitt magány realiztikusan megfogalmazott, hangulatos kifejezése. A "Haldisz" c. karc erős komponálókészségről tanusodik. A száradó háló és a munkában elnyűtt haldisz között felbukkanó sárlányok nemcsak a lap komorságát enyhítik, de a mozdulatlanságba mozgást visznek. A "Város II." a karcolótú bravúrja: helyeg nagysága felületen városrésletet ad hátsk tömegével, toronyos templommal. Az égbolt székhez csillagot a földtől a világöring repítik a fantáziát. A "Beszélgetők" c. lapon megint a lírai élmény dominál s olyan, mint egy kelti mese-illusztráció.

Jurida Károly fiatal művész, de csak eviben nem az eredményeiben. Mappája arra figyelmeztet, hogy figyelemmel kell kísérni további útját. Ezt nemcsak megérdemli, de tehetsége révén joggal is várhatja.

Gy. MOLNÁR ISTVÁN KISGRAFIKÁI. /Bev. Kovács Gyula./ Budapest 1964, Kisgrafika
Barátok Köre. Haránt 8°, 12 t. mappában. - 100 számozott példány.

Gy. Molnár István /Kunhegyes 1933 - / festőnek indult: 1959-ben kapott diplomát. A Képzőművészeti Főiskola elvégzése után rövidesen a grafikára váltott át s jelenleg a fiatalok stúdiója keretén belül dolgozik. A Stúdió Ernat Múzeumban megrendezett kiállításán, a Miskolci Grafikai Biennálén, a székesfehérvári Téli Tárlaton, a balatoni Nyári Tárlaton s a grafikai tehetségét méltán fémjelző Luganoi Grafikai Biennálén kiállított lapjai csakhamar rá irányították a közönség és a kritika érdeklődését. Eddigi eredményeit a Stúdió pályázatain egy második és két harmadik díj jelzi; a közönség állandó érdeklődése azonban, amely munkásságát kiséri, még ennél is többet jelent.

A festőnek indult Gy. Molnár a színek világát a vonalak világával váltotta fel s a grafikáon tanulmányai ellenére sem toreszik festői hatásokra Realista alapállásból indul; eszmei mondanivalója, szigorú etikai magatartása, keresetlen humanizmusa azonban gyakran ragadja túl a valóság világát, mert csak így tudja a világról és az emberekről alkotott véleményét művészi hittel visszaadni. Szürrealista hajlamait a kompozíció mindig zárt, mértéket és arányt tartó törekvéseivel szelldíti. Rajztudása kivételesen artisztikus, hangulatteremtő ereje a vonalkultúra mellett a maratis minden lehetőségét kihasználó technikai tudásában rejlik. Ugyanezen a lapon az egyes részletek sommáztatásával, majd a más részletek aprólékos kidolgozásával, mint ellentétekkel élményeinek dinamikus erejét viszi rá a papírra. Lapjainak sodrása, ritmusa van, amely a nézőben napok múlva is rezonál. Már korunk fia, témában és technikában egyaránt, századunk eluralgó technikáját csak díszletnek használja, ember- és élményábrázolása kulisszájaként.

"Fajgyűlölet" c. lapján a kavargó, verekedő tömeg s a témát megszemélyesítő óriási rovar nemcsak megdöbbentő, de ugyanakkor tiltakozást is kiváltó megtestesítése egy antihumanista eszmének. E lap propagatív hatása nem hangos de annál nagyobb. Az "Iparosodó táj" majdnem mérte i rendje, geometrikus képi elrendezése jól érzékelteti az ipar egyre nagyobb jelentőségét s az egyre jobban eliparosodó mezőgazdaságot. E két lap nemcsak művészi élményt nyújt, de politikus is, a szó legjobb értelmében. A "Két emlékmű" c. lapon a fanyar humor és a bravuros technikát kell dicsőírtünk. A "Bazáros" zsufoltságában nehéz eligazodni; itt túl sokat markol a művész, a lényeg azonban kicsuszik a keze közül. A "Viharos halászat" óhatatlanul is a festő Gy. Molnárt idézi; a vonalak foltokká mosódnak s a lényeg a folt és árnyhatások, valamint a szűrkek és feketék különböző fokozatai fejezik ki. A "Szerelő artisták" vonalhálója nemcsak a modern technikát érzékelteti nagyszerűen, de a kis méretű alkotók ellenére az emberi munka nagyszerűségét és teremtő erejét is. A méretbeli ellentét fordított hatást szül s e lap komoly teljesítmény. A "Suszter és a paraszt" grafika "ripitchonja ugyancsak "ellentétekre építve ad modern harmóniát. A "Küzdelen" megfogalmazása vizionárius és kissé széteső. A "Szobrász és festő" egy, a művészhez közel álló téma többféle metódus ígyes alkalmazásával felépített képi rögzítése, amelyben vasok realizmus és meszerű báj elegyednek. A mappa egyetlen exlibrisének groteszk figurája ötletes, de az exlibris céljától távol áll. A "Virágok" GrossArnold emlékeket idéz, de a "Körom" c. lap azonban az utóbi évek egyik legalkalmasabb grafikája. A háztetők felett uszó különböző maaku koromfelhők realista eszközökkel teremtettek misztikus hangulatot s a nagyvárosok esti magányosságáról, a lényekkel együtt-jársárryakról vallanak.

Tizenkét lap minden körülmények között kevés ahhoz, hogy ezek alapján valakiről végleges képi alkotásunk, ahhoz azonban elég, hogy a jövő fejlődés útját megmutassuk. Gy. Molnár jó uton halad és még sokat várhat tőle a magyar grafika.

- bos.

JURIDA KÁROLY rézkarcappájának
címlapja: Önarckép /rézkarc/

GY. MOLNÁR ISTVÁN rézkarcappájából: Szuszer és paraszt
/vaskarc/

REICH KÁROLY:
LOVAK
/hidegtükarc,
1964./

A KRAKKÓI X. NEMZETKÖZI

L'EX-LIBRIS POLONAIS CONTEMPORAIN. /Cette publication a été éditée en l'honneur des membres du X. Congrès International de l'Exlibris à Cracovie. Cracovie 1964, Cercle des Amateurs de l'Exlibris en Pologne. 8°, 9 l., 24 t.

Okos gondolat volt a lengyelektől a krakkói kongresszus alkalmából a mai lengyel exlibrisművészetet egy ilyen reprezentatív könyvben bemutatni. Nem véletlen, hogy a mai lengyel exlibrisművészet a világ exlibrisművészetének élonekében áll; a mult egyszerű eredményeinek és a jelen figyelemreméltó törekvéseinek eredménye ez. A lengyel exlibris gyökerei a XVI. századba nyulnak vissza. A modern lengyel grafika megteremtése pedig Wladislaw Skoczylas /1883-1934/ nevéhez és a "R" tagjaihoz fűződik. Közülük kerültek ki a lengyel exlibris megújítói is: S. Bartolomiejczyk, S. Ostoja Chrostowski, T. Cieslewski, E. Manteuffel, S. Mrozewski, W. Podolski, K.M. Sopocko és L. Tyrowicz. A hozzájuk csatlakozó fiatalabb generáció /St. Jakubowski, J. Tom, K. Wiszniewski, St. Zgainski, G. Borowczyk, Z. Pijalkowska, A. Mlodzianowski, T. Przypkowski, St. Zöpfer, T. Tuszewski, W. Waszkowski, J. Sandura, J. Jarnuczkiwicz W. Langer, K. Wróblewska, W. Jakubowski, R. Krzyzka, W. Barylski, A. Bortowski, Z. Dolatowski, Z. Kaja stb./ már napjaink lengyel exlibrisművészetét jelentik. Új utakon jár ez a modern exlibrisművészet, művészi felfogásban is, tematikában is és technikában is. Modernségében egész az absztrakciók elmege - és mégis tipikusan lengyel művészetet ad.

A lengyel kiadvány exlibrisei ha nem is egyenértékűek, de mind magas művészi színvonalat képviselnek. A ímetszők közül Wojciech Barylski lapját szigoru kompozíció és hívós elegancia jellemzi. Czeslaw Borowczyk lapja pár fehér folttal megszokított testtömegével hat. Zbigniew Dolatowski exlibrisé nagymányos technikával készült kiváló munka. Stefania Dretler-Plin lapja expresszív hajlandóságokról vall. Antoni Golebniak lapja zsúfoltságában is jól elrendezett kompozícióit hordoz és erősen intellektuális alkotót reprezentál. Edward Grabowski exlibrisé egyszerű grafikai megoldásában is a monumentális érzését kelti. Zbigniew Kaja lapja trappás ötletet hordoz. Alina Kalczynska exlibrisé kombinált technikával készült ímetszet + dombornyomás/ erősen egyéni alkotás. Victor Langer lapja kitűnő metszőtechnikájával, Adam Mlodzianowski lapja áttűződések képi megoldásával hívja fel magára a néző figyelmét. Kazimierz Noszners, valamint Tadeusz Przypkowski exlibrisei jó átlagot képviselnek. Konstanty M. Sopocko lapja a kevéssel sokat-mondani-tudás iskolapéldája. Józef Szuszkiewicz lapját rokokó reminiscenciák, Zygmunt Wasniowski lapját keresztien egyszerűség jellemzi. Tadeusz Tuszewski exlibrisé azt példázza, hogy modern grafikai felfogással az elcsépeelt szimbólumokba is lehet új életet lenni. K. Wróblewska ímetszete halv egyszerűségével erős kifejezőkészséget takar. A ímetszetek ugyékként - nemcsak a színesek, de a feketék is - két vagy három duc felhasználás van készülték és az egy színben belüli kontrasztok nagyban hozzájárul művészi hatásuk kiteljesedéséhez.

A lengyel ímetszők sikerrel hódították meg a világot, még jobban el lehet ezt mondani rézkarcolóikról és rézmetszőikről is. Különösen Wojciech Jakubowski vezet: egyéni vonalkulturáján, naivtalanul minuciózus metszőtechnikáján, sommázz, de a részleteket sem elhanyagoló előadás módján ma már iskolát teremtett. Bortowski Jakubowski hatás alatt áll, de nem utánoz. Boguslaw Brandt kis témából is nagyot alkot. Jerzy Jarnuczkiwicz szurrealista exlibrisé pedig mélyen elgondolkozást

Komoly siker és nagy élmény az a könyv,

EXLIBRISKONGRESSZUS MAPPÁI

GRAPHIK JUNGER KÜNSTLER. X. Internationaler Exlibris Kongress Krakau 1964. Ueberreicht von der Arbeitsgemeinschaft Graphiksammler in der Pircheimer Gesellschaft der Deutschen Kulturbundes. Berlin 1964. Kis 4°, /4/ 1., 13 t.

Tíz nemes grafikai technikával készült lap és három tipográfiai exlibris annak a mappának a tartalma, amelyet a keletnémet exlibris-egyesület a krakói kongresszus tagjai részére kiadott. A bemutatott grafikák kivétel nélkül fiatal művészek munkái és így joggal elvárhattuk volna tőlük egy a bátor utáneresést, mint a írisz rangot és a forradalmi világnézetet. Helyettük azonban csak multhoztapadó, bátoratlan kísérleteket kaptunk, amelyben a fiataliságot legfeljebb a kiforratlan technikai tudás és a különködésben jelentkező egyéniségkeresés jelzi.

A mappa két fametszete közül Gerhard Beyer Csendélete újszerű metsző-technikájával tűnik ki, azonban a maga egyszerűségében is kellemes benyomást kelt. Siegfried Ratzlaff fametszetű exlibrise modern szimbolikájával és kitűnő térbeosztásával ragadja meg a nézőt. A réztechnikájú lapok közül Helmuth Die. Női arcképe megazokott utakon járó, szolid művészi munka. Wieland "Arster rézkarca /Ülő nő/ apró, szaggatott vonalkás rajzával erőteljes hat. Dieter Goltz-he rézkarca /Viziilliomok/ lényegretörő, leegyszerűsített vonalú alkotás. Harald Metzkes hűgöttű-kerca /Csokor/ nem ábrázol határozott vonalakat csak sejtet; toba benne az ígérlet, mint a megvalósulás. Max Uhlig hűgöttű-kerca /Villamosan/ világos vonalvezetésével, kifogástalan kompozíciójával emelkedik ki a többi lap közül. Hans Vent rézkarca /Aktok a strandon/ erős kontraszt hatású, pedig az érett technikai felkészültséggel arra enged következtetni, hogy a művésznek lenne egyéni mondanivalója is. Wolfgang Wegner kulfváros /rézkarca/ közepes főkiskolai munka. Hanfried Schulz Leánya /Tipográfia/ a mappa legjobb munkája; a technika-adta lehetőségeket végletekig kihasználva lírai alaphangú, de idegességével is feszültséget hordozó portréjain keresztül mai tipust állít elénk kissé karikírozó, de azért őszinte esz-közökkel. Walter Schiller három tipográfiai exlibrise nem nagyon alkalmas e műfaj újjáélesztésére; úgy betutitpusában, mint a szöveg tipográfiai elrendezésében harminc-negyven év előtti utakat követ. A lipcei Könyvművészeti Főkiskola eredményei már messze járnak ettől. A mappa - amely 400 számozott példányban jelent meg - nyomdailag kifogástalan munka.

MAPPEN DER DEUTSCHE EXLIBRISGESELLSCHAFT FÜR DIE TEILNEHMER DES 10. EUROPÄISCHEN EXLIBRISKONGRESS IN KRAKAU. Coburg 1964. D-N. 9°, /4/ 1., 13 t.

A nyugatnémet kongresszusi mappa műdoszávaus Herbert Ott. A mappa összeállításója arról ír, hogy az exlibris kultúrmissziót tölt be a nemzetközi cserérforgalomban és mindig a népek közötti megértés szolgálatában áll. Később és mi többi igaz célkitűzést dokumentálja az a tízoldos grafikai lap, amelyet a mappa tartalmaz. A kitűnő technikai felkészültséggel, de tulajdonképpen konzervatív felfogásban készült metszet ny köpet ad nyugatnémetországi tipográfikájának mai állapotáról; a fiatalabb művészgeneráció hiánya azonban megdöbbentően jelez, hogy egy a modernebb grafikai népszerűtörkövének, mint a fiatalon öntudatlanság hiányzik a mappától. Kari Fedal linometszetű exlibrise tencsak ad-

jának felfogásában, de kivitelezésében is archaikus ízü. Ellen Beck négy fa-
metszetű exlibrise hagyományos szimbolikát követ és csak kompozíciójával tu-
nik ki. Karl Blossfeld réskarca a ma már klasszikusnak számító művészt új ol-
daláról mutatja be; visionárius kompozíciója, középpont a Mildó Vénusz szobrá-
val ellentételtre épít és a művészet örökértékűségét akarja kifejteni. G.N.
Dorán bélyegterve szolid munka. Ernst Grünwald fametszetű családi grafika -
ötletes, jól komponált és tele van humorral és meleg lírával. Hermann Huffert
kongresszusi lapja jobb állomást jelent a kitűnő művész fejlődésében. Herbert
Ott két fametszete sikeres kísérlet a már-már modorossá váló, begyakorlott ön-
kifejezésből való kitérésre. Norbert Ott nyomdászcinere és exlibrise friss e-
rőről vall és a kötetben a modernebb hangot képviseli. Hans Orłowski famet-
szetű ujévi kártyája bravuros metszőtechnikájával és kiegyensúlyozott térki-
töltésével hívja fel magára a figyelmet. Friedrich Rasmus Schleichmünde-t ábrá-
zoló linometszete szokványos alkotás. Richard Rother ujévi fametszete szelle-
mes munka, de kivitelezésében nem tud egyensúlyt tartani a fekete és a fehér
között. Hans Schaefer árnykép-exlibrise ma már anakronisztikusnak hat.

A kifogástalan nyomdai kiállítású mappa értékét a szereplő művészek rö-
vid életrajzainak közlése erősen emelte volna.

A RASSEGNA GRAFICA EXLIBRIS-KÜLÖNSZÁMA. Roma 1964, Ex Libristi d'Italia. 4°,
12 l.

Az olasz exlibrisgyűjtők egyesülete, az ELDIÉ a Rassegna Grafica exlib-
ris különszámával lepték meg a krakkói kongresszus résztvevőit. Az ismert fo-
lyóirat előkelő kiállítású különszáma három írást tartalmaz, mindháromt Luigi
Servolinin tollából. A L'arte dell'ex libris c. cikkben az olasz exlibris
multjáról és jelenéről ad számot és cikket, az egész füzetben elosztva 40 ex-
libris reprodukció díszíti.

Az olasz exlibris a cinquecentoiban jelentkezett Cesare Gambaro /1548/
Nicolo Pilli /1559/ és Jacopo Conterini /1560/ exlibrisaival. A tizenhetedik
századi olasz exlibris heraldikus és allegorikus jellegű és ugyanakkor sürűn
használ vallásos jelképeket. A tizenhetedik század végén a litográfia je-
lentő új kifejezési formát és technikát az olasz exlibrisművészetben. A tizen-
kilencedik század gazdag termést hoz ugyan, de nagy neveket nem hoz felesinra.
Századunk azonban joggal nevezhető az olasz exlibris virágkorának. Az új olasz
exlibris művészi megfogalmazásában Jacopo Gelli, Ernesto Bertarelli, Cesare
Katta, Bruno da Osimo, Adolfo de Carolis, Antonello Moroni, Diego Pettinelli
és mások játszanak nagy szerepet. Nem kis mértékben nekik köszönhető, hogy ma
az olasz exlibrisművészet igen nagy népszerűségnek örvend. Italo Zetti és
Tranquillo Marangoni neve és művészete a világ minden exlibrisgyűjtője előtt
ismert. Mellettük azonban elsősorban Dario Wolf, Moroni, Bruno Colorio, Bruno
Kramanti, Pino Sacchi, Valerio Franchetti, Giuseppe Mainini valamint Franca
ca Romana Valli azok a művészek, akik az olasz exlibris nemzetközi jóhírért
szót vittek a világra.

A füzet másik két cikke közül az olasz exlibrisirodalom bibliográfiája -
csak válogatott anyagot tartalmaz, de így is nagy segítséget nyújt az exlib-
risgyűjtőknek, az Ex Libristi d'Italia-t ismertető cikk pedig egy igen élénk
életet élő egyesületről ad kellő híradást.

DÜRER TEREM

Pór Bertalan júniusi önarckép-kiállítása
után szeptemberben Sencsén László rajzait, majd a "Ma-
dach" centenarium alkalmából a Madach illusztrációk-
ból rendezett kiállítást láthattuk. Végül Gusztáv ok-
tóberben, Kassán a novemberben, Barscsay Jenő pedig
decemberben mutatta be anyagát. Az 1965-66. évet
Kassler Károly rajzaival kezdték, majd Csuhány Kál-
dán rendezte, Martyn parancs grafikáit /február/ és
Köböc Béla rajzait /március/ láttuk. Májusban a KIKK
Pándzsa Károlyéknak kiállítását a Dürer teremben.

A krakkói nemzetközi exlibris-kongresszusra készült magyar mappa a kongresszusra készült kiadványok között a legnagyobb sikert aratta. Érdeme és értékebbete a szintén egészen kiváló lengyel kiadvány előtt az, hogy elsősorban nem nagy nevre ment - bár a mappa művészei között már komoly sikerek állnak - hanem mint a fiatal magyar grafiku generáció együttes jelentkezése sokarcúságával, fiatalos lendületével, kísérletező kedvével, modern, de a realizmusban gyökerező művészetfelfogásával korszerű művészetet reprezentál.

A mappa, amely 17 művész 20 alkotását tartalmazza, méltán megérdemli az alaposabb elemzést és méltatást. Csohány Kálmán Penyők c. rézkarcra balladailusztáció erejével hat és az egykori csiki favágó természettel való egygyelvést éppen úgy szemlélteti, mint az egyszerűség fenségét. A Fiu árnyékban c. rézkarcra ugyancsak tömör és szűkesávu alkotás, mégis sokat mond: erős érzelmifelfűtöttsége mögött a magány réme kísért. Reich Károly hidegtű-karca méltó darabja a Kocsuth-díjas művész lovas-sorozatának. Realisztikus kompozíciója súlyos témája ellenére is könnyed, szinte lebegő. Megkapó frissesség és gyermeki jószág árad erről a lapról. Rassler Károly két rézkarcán /Hátad udvar, Kut/ az erőteljes ábrázolás még jobban kihangsúlyozza a téma földhűskötöttségét; valóságsszemlélete, ábrázolásmódja precíz megfigyelésen alapul, de nélkülülési az élmény melege. Gy. Molnár István Kaffka-illusztrációja /vaskarc/ absztrahál, mégis valós élményt nyújt és igazi kaffkai hangulatot teremt. Merev vonalai mögött nyugtalanság lüktet és reakletmegoldásaival csak aláhuzza az egész művészi mondanivalóját és hitelt. Mej c. rézkarcra kis mérete ellenére is monumentális; a szürrealista, sőt kubista-istü kompozíciója kettős árnyékolásával plasztikusan emeli ki modernségében is igen kifejező fejét. Nyugtalanítóan nagyszerű és megnyugtatóan modern es a grafika; művésztől még sok meglepést várhatunk. Gacs Gábor Női fej c. rézkarcra egyéni stílusú és megfogalmazású munka sa néger faragások teremtő primitívességét idézi. A Luganyi Grafikai Biennálé kitüntetettjének és a Tornyal-érem birtokosának egyéniségéből azonban természetesszerűleg csak keveset tud elárulni. Kondor Béla rézkarc-exlibrise szabálytalan kompozíciójával jól érdekelteni a kitűnő művész minden erényét - és minden vélt hibáját. Kompozíciói nem adnak kivételül befogadható élményt; értelmüket, művészi és emberi mondanivalójukat úgy kell kihámozni belőlük, aki azonban nem sajnálja ettől a fáradságot, az örök igazságokat ismerhet meg. A Kondor-lapok képi szavara nemcsak szándékot és komoly célt takar, csak felsszínre kell hozni a mondanivalót! Kondor gondolkodó és gondolkodásra kényserítő művész. Jurida Károly Csónakok c. rézkarcra hű marad a vonalélményhez. Gross Arnold rézkarc-exlibrise iakolapédája a kitűnő és nagy jövőjű művész görbétűkört tartó egyéniségének; realitási és álomvilág. humor és szatira ötvösödik lapjain művészi egészessé. Magv Zoltán Sárközi lány c. akvatintája ast bizonyítja, hogy a folklór betűzése kisgrafikánkba nem mellőzhető csupán. Konstantin László rézkarc-kompozíciója mélyén nem nehéz felfedezni a Barocay-hatást; szigorú szerkesztésmódja, statikus szemlélete, humannus szimbolikája azonban egyre jobban magára találó művészet mutat. Szilcs János Pasora a realis és lírikus elemek vegyüléke, kis méretben is sokat ad a természetből, amely egyik fő ihletője. Varga Mándor Lajos az idősebb grafiku generációt képviseli a mappában. Vénusz és Amor c. lapja konservatív felfogását a kitűnő kompozíció és a legmagasabbfokú technikai tudás ellensúlyozza. Rosánita Tibor borsolósos technikáján Akt-ja nem mindennapi alkotás; a téma szokványosságát bravúros technikával győzi le a művész. Csurádi Máté Lajos rézkarc exlibrise a konservatív és a modern grafikai látás keveréke; nem szorosan komponált felirata nyomja a grafikai mondanivalót. Fery Antal szines faszete a népi díszítőművészet keleties isaire és naiv hájára épít és a szép öförrázására mutat. Bálványos Huba linometaszett exlibrise pedig szart kompozíciójával, a középkor esellemét idős stílusbeéleléssel tűnik ki. Váci András Galambok c. rézkarcra még festő szemével látott grafikát nyújt, akinek a technikáján még érződik az utkersés és a festői hajlandóság. Ennek ellenére figyelemreméltó művészet állít elénk.

Szentcs Lajos bevezetése, a művészek életrajzi adatainak és eddigi munkásságának rövid közlése /két nyelven/, nagyban hozzájárult a bibliofil kiadvány vitathatatlan nemzetközi sikeréhez.

KIÁLLITÁSI KATALÓGUSOK

I. WYSTAWA EXLIBRISU ARCHITEKTONICZNEGO, Warszawa 1962, Stowarzyszenie Architektów Polskich. Kis 4, 12 sztł. 1., 6 tábla

Az építőművészet és a grafika kapcsolata közismert. Jó építőművész fejlett rajztudás nélkül elképzelhetetlen és az egyetemi oktatás világszerte tekintettel is van erre. Az építészet és a grafika szoros kapcsolatát hangsúlyozza ki az a kiállítás is, amelyet a Lengyel Építőművészek Szövetsége rendezett Varsóban, a SAMP kiállítási helyiségében, 1962. április 2-11. között, a fáradhatatlan Stefan Pagowski osztózsására és mintaszervi kivitelezésében.

A kiállítás három csoportban mutatta be a témába vágó anyagot. Az első csoport az építészek által készített exlibriseket tartalmazta /104 lap/, a második csoport az építészek részére grafikusok által készített exlibriseket állította a közönség elé /39 lap/, míg a harmadik csoport /37 lap/ az építészeti motívum exlibriseket mutatta be. A bemutatott 200 lap természetesen korántsem a teljes anyag, azonban így is elérte azt a célt, amit maga elé tűzött: Az építőművészeknek nagyobb kedvet csónálni exlibrisek készítésére és készíttetésére, a grafikusművészeknek pedig felhívni a figyelmét az építészeti motívumok artistikus és grafikaiul igen jól hasznosítható voltára.

A katalógus lengyel és francia nyelvű bevezetőjében Stefan Pagowski, a kiállítás létrehozója és Tadeusz Leszner, akiváló lengyel gyűjtő a kiállítás célját és létrejöttének körülményeit vázolja. A katalógus lapleírását csak az első két csoportba tartozó lapokról közöl és a nemzetközi szokásoktól eltérően csak a művészt, a tulajdonost és a technikát közli; a lap keletkezési éveinek és a lap méretének a közlés elmaradt. A kiállítás harmadik csoportjába tartozó exlibrisek katalógizálásának az elmaradását erősen hiányoljuk. A katalógus jól kiválasztott hat melléklete /Lech Niemcewowski, Tadeusz Wiesławski, Tadeusz Żurowski, Wiszniewski, Zbigniew Dolatowski és Stanisław Luczak fémstílusú lapjai/ igen jó ismétlőt ad az építészet és a grafika közötti kapcsolatokról és következtetni enged arra is, hogy az építészet milyen sok, eddig meglehetősen elhanyagolt témát és ötletet kínál az exlibris-grafikának számára. Az építész-grafikusok közül egyébként legtöbb lappal Marek Brudnicki Witold Koraki, Stanisław Mokicki, Stefan Pagowski és Tadeusz Żurowski szerepelnek. Külföldön őket elsősorban mint exlibrisművészeket ismerik.

A katalógust egyébként elegáns nyomdai kivitelezése bibliofil értéké teszi.

GRAFIKA I ARCHEOLOGIA. Katalog wystawy. Warszawa-Krosno-Lancut 1963, Polskie Towarzystwo Archeologiczne. 8°, 32 /1/ l., 12 tábla

A tematikus exlibriskiállítások terén az egész világon Lengyelország vezet. A Varsóban megrendezett varsói témájú, a Yarnowban megrendezett szőlősboros témájú és a Wrocławban megrendezett postalé témájú exlibriskiállítások után az 1963-ban Varsóban megrendezett, majd Krosnóban és Lancutban is bemutatott "Grafika és Archeologia" c. kiállítás a grafika és az archeológia, különösen pedig az exlibris és az archeológia kapcsolatát dokumentálja, Stanisław Luczak 136 szabadgrafikáján és 8 exlibrisén /fémstílusú, linometszetek, és akvarellek/ Bronisław Józef Tomecki 13 szabadgrafikáján és 6 exlibrisén, Stefania Gebus-Baranieka 7 szabadgrafikáján és 57 exlibrisén /fémstílusú, linometszetek, akvarellek/ és Tadeusz Roman Żurowski 23 szabadgrafikáján és 94 exlibrisén keresztül. Hajtuk kívül egy-két témához illő lappal Zbigniew Dolatowski, W.K. Kuban, Jan Agasiewicz, Marian Walbrzaniecki, Ryszard Krzywicki, Andrzej Kanizjora, Juliusz Kuratowski és A. Smoczyński is szerepeltek a kiállításban.

A katalógus előszavában a grafika és az archeológia kapcsolatának történetét Tadeusz Zurowski vázolja fel lengyelországi viszonylatban és ugyancsak 6 ír rövid életrajzot és művészeti méltatást Stanislaw Luczak, Bronislaw Józef Pomecki és Stefania Gebur-Baranika lengyel grafikusokról is, míg Tadeusz Roman Zurowskiról - akinek a kiállítás létrehozását köszönhetjük - Z.W. emlékezik meg.

A katalógus képmellékletei arról győznek meg bennünket, hogy úgy a rendelők, mint a művészek az "archeológia" tematikáját meglehetősen tágran értelmezik és ide számítják a római motívumot, valamint a heraldikus lapokat is. A képanyag a lengyel grafika magas színvonalát tükrözi s a négy, fentebb említett művész életrajza, valamint a kiállított lapok pontos leírásai a kis katalógust a lengyel exlibris gyűjtői részére nélkülözhetetlenné teszik.

/Ambar, Paul/: 150 exlibrist puagravüris Johannes Juhansoo. Exlibristo ngituse katalog. Tallin 1964, Eesti Nsv. Kultuurministeerium. 8^a, 31 /1/ 1., 32 ill

A Szovjetunió népei közül Európa-szerte az észtek exlibristművészete a legismertebb. Az észti exlibristművészet népszerűségét az észti exlibristművészek termékenységének, mai nyelvre áthangolt szimbolikájának, kitűnő metszőtechnikájának és európaiságukban is majd minden lapjukból kiáradó sajátos észti levegőjüknél köszönheti. Az észti kisgrafika felvirágzásához nagyban hozzájárult az az állami támogatás is, amelyet szűkebb hazájában élvez; mi sem mutatja ezt jobban, mint az a tény, hogy Johannes Juhansoo exlibristkiállítását az Észt Kultuszminisztérium rendezte meg.

Johannes Juhansoo Richard Kaljo mellett Észtország legismertebb exlibrist művésze. Munkásságát az 1964. október 2-31. között megrendezett kiállítás katalógusában Paul Ambar ismerteti, akit méltán nevezhetünk az észti exlibrist európai nagykövetének, mert egymás után rendezt - úgy belföldön, mint külföldön - az exlibrist kiállításokat, az észti exlibristművészetet népszerűsítő cikkeivel pedig minden exlibristfolyóiratban találkozhatunk.

Juhansoo 1919. május 20-án született Võndrasban. Művészeti tanulmányainak befejezése után a grafika legkülönbözőbb területein dolgozott: a karikatúra, a könyvillusztráció, a plakát mind sokat köszönhet korszerű művészetének. Exlibristtel 1957. óta foglalkozik és fémetszeti lapjai csakhamar népszerűvé váltak. 1957. és 1963. között exlibristmunkássága 150 lapra szaporodott; e gazdag termést mutatja be a kiállítás és annak katalógusa. Az 1960-ban megjelent "25 exlibrist puagravüris" c. kiadványban exlibristeit éppen úgy megtalálhatjuk, mint a Szovjetunió exlibristművészetét bemutató legújabb kiadványokban. Legjobb lapjai 1960-ban Csehszlovákiában /Prága, Pilsen/, 1961-ben Lengyelországban /Sopot/ és Dániában /Koppenhága/ is kiállításra kerültek. Az 1962-ben Moszkvában megrendezett észti exlibristkiállítás a kiállított 478 lap közül 36 lap Juhansoo-é volt.

Juhansoo exlibristművészetének raffinált egyszerűség, változatos és gazdag tematika, mely természetesen fával, virággal, állatokkal majd minden lapján találkozhatunk/ és a régi szimbolikát is új ötletekkel gazdagító fantázia a titka. Metszőtechnikáját a folthatóság és vonalas módszerrel téma-követelő váltakozó alkalmazása jellemzi. Néhány kétszínű fémetszete sem anyagszerűtlen. A betűmetszés igen erős oldala; a felírt szerves része exlibristeinek és mindenütt a lap hangulatához alkalmazkodik. Úgy a kiállítás, mint a katalógus néven mutatja be a művész fejlődését, azt a nem küzdélem nélküli utat, amelyet a művész hét év alatt megtett, s amely arra mutat, hogy korántsem lezárt művészpályával állunk szemben, hanem egy egyre gazdagodó életművel, amely egyes irányban halad a művészi kifejezés felé.

A katalógust sok szép illusztrációja és a pontos lapleírások valósgos Juhansoo-monográfiává avatják.

Egy kissé későn került hozzánk az izraeli Safad-ban székelő Nyomdaművészeti Múzeum exlibriskiállításának a katalógusa, azonban témájának érdekességénél fogva ma is megérdemli, hogy felfigyeljünk rá és megemlékezzünk róla.

Az izraeli Safadban székelő Nyomdaművészeti Múzeum gyökerei az Art Museum "Mishkan"-ban 1942-ben megrendezett héber könyv- és grafikai kiállításig nyúlnak vissza. A kiállítás megrendezésének az ötlete az izraeli Nyomdász Szakszervezettől indult ki és ez adta a gondolatot az állandó Nyomdaművészeti Múzeum megalapítására is, amelyet máig is a Nyomdász Szakszervezet tart fenn, és kezel. A tanulságos múzeum, amelynek a szakma megbecsülése túl jelentős kulturtörténelmi szerepe is van, a következő osztályokra oszlik: 1./ A héber írás és ábécé fejlődése keleten és nyugaton. Anyaga táblákból, eredeti kéziratokból, és grafikai leletekből és fényképekből áll. 2./ A héber levél története, stílusfejlődése a különböző korzakokban és országokban, a héber ornamentika. 3./ A héber könyvnyomdászat története Eliezer ben Isaac Ashkenazi 1577-ben alapított prágai nyomdájától napjainkig. 4./ Héber ösnyomtatványok. 5./ Héber és zsidó exlibrisek / zsidó művészek exlibrisei, zsidó személyek részére készült exlibrisek, héber felirattal, vagy zsidó szimbólumokkal készült, nem zsidó művészek által nem zsidó személyek részére készült exlibrisek. /Ezen osztály alapján Avrom Weissnek, a héber és zsidó exlibris világszerte ismert szakértőjének a gyűjteménye képezi. Ő a gyűjtemény vezetője is. 6./ Héber és zsidó bibliofília. 7./ Nyomdászat-technikai gyűjtemény. /Nyomdagépek stb./

Az 1956-ban Jeruzsálemben megrendezett héber és zsidó exlibriskiállítás a safadi Nyomdaművészeti Múzeum anyaga alapján készült és úgy a kiállítás megrendezése, mint a katalógus összeállítása Avrom Weiss nevéhez fűződik. A nyolcszáz lapot magában foglaló kiállítás anyaga Dürer /1504?/, Hans Sebald /1525./ Hans Baldung Grien /1514/ és Bartel Beham /1530/ héber idézetet is tartalmazó lapjaival kezdődik - természetesen fényképekben, illetve reprodukciókban. E történelmi bevezetés után a kiállítás anyaga a következő sorrendben került a közönség elé és a katalógusban is a következő csoportosításban szerepel: 1./ Zsidó művészeknek a diaszporában készített exlibrisei /1784-től/, izraeli zsidó művészek exlibrisei. 2./ A diaszporában működő zsidó intézmények exlibrisei. 3./ Az izraeli zsidó intézmények exlibrisei. 4./ Zsidó személyek részére készült exlibrisek. 5./ Zsidó tematikájú, zsidó ornamentikájú, illetve zsidó szimbólumokat tartalmazó exlibrisek.

A katalógusban igen sok a magyar vonatkozású anyag. Nemcsak több, olyan magyarországi származású zsidó exlibrisművészt mutat be, akik itthon teljesen ismeretlenek, de olyan zsidó személyek részére készült lapokat is, valamint zsidó művészekről származó olyan exlibriseket, amelyek a legnagyobb magyar gyűjtők előtt is ismeretlenek. Végy, hogy a magyar exlibrisek katalógusa e munka nélkül -1 nem készíthető és teljesen nem teljeső.

A legrégebb, zsidó művésztől származó exlibris a Portsmouthban élő Benjamin Levi 1720-ban Charles Turner részére készített lapja. Ettől kezdve a zsidó művészek által, valamint a zsidó bibliofilek részére készített exlibrisek száma egyre nő és hogy milyen gazdag ez a termés, azt legjobban ez a kiállítás és ez a katalógus bizonyítja. A modern héber exlibris megteremtésében pedig a magyarországi származású Yedidia /Salamon Seelenfreund/ játszott igen komoly szerepet.

Úgy az 1956-ban megrendezett kiállítás, mint annak Avrom Weiss által készített kitűnő, korszerű és nemcsak az egyes lapok művészeire, de a tulajdonosokra vonatkozólag is sok hasznos és érdekes tartalmazó katalógus minden komoly exlibrisgyűjtő szakmunkatárának helyet követel magának. A 24 képes táblán készült reprodukciók - szerzői David Danonéig és Yedidiáig - nemcsak a héber és zsidó exlibris történelmi fejlődéséről, de a mai izraeli nyomdaviszonyokról is hu képet ad.

Galambos F.

RÉSUMÉ

SOCIÉTÉ DES AMIS DU PETIT

GRAPHIQUE HONGROIS

Le premier article de ce numéro écrit par Ferenc GALAMBOS est la nécrologie du docteur Kálmán ARADY, le collectionneur hongrois le plus âgé et le plus renommé, mort en 1964 /p. 154/. K. Arady est né le 5. septembre 1893, à Szentes. Il faisait ses études à la faculté de médecine à Budapest avec interruption à cause de son service en campagne. Il était un des fondateurs de l'association des collectionneurs MEGE en 1932. et le rédacteur de son périodique "Kisgrafika" entre 1937-1944. Comme historien d'art, il avait sa thèse de doctorat de l'histoire de l'exlibris ancien hongrois. La bibliographie de l'exlibris hongrois, prête à paraître, est aussi son oeuvre. Sa riche collection compta environ 4000 feuilles. Au p.158 trouvons la liste de ses oeuvres sur l'exlibris. Le prof. Nándor Lajos VARGA continue son article sur le petit graphique hongrois d'entre-deux-guerres au p. 160. Les artistes de Transylvanie avaient un instinct spéciale pour le dessin et le graphique. Les plus importants sont Imre NAGY /né en 1893./, N.L. VARGA /n. 1894./, Piroška MAKKAI, Béla Gy. SZABÓ /n. 1905./ etc. Le dernier est connu de ses livres xylographiés. À Szeged le plus excellent graveur sur bois était Gy. Buda /né en 1907, mort à Londres/, auteur de nombreuses illustrations et exlibris. P. Galambos rend compte de l'exposition de Frans MASERRELL à Budapest /p. 163/. Son influence sur les graveurs hongrois n'est pas négligeable. "Norbert LIPPÓCZY, ambassadeur polonais de l'exlibris hongrois" est le titre de l'article écrit par P. Galambos /p. 168/. N. Lippóczy, l'amateur connu et né en Hongrie en 1902, à Táillya. Il conservait, comme citoyen polonais, aussi beaucoup de liens avec la Hongrie. Sa collection d'exlibris ayant pour sujet la vigne est de réputation mondiale. Lippóczy collectionne aussi les oeuvres graphiques, littérature etc. concernant la viticulture de Tokaj. Très important est sa collection des peintures populaires appliqués à la vitre/"Hinterglasmalerei"/. Il compte pour le spécialiste de cette genre d'art. De l'exposition d'exlibris des savants et écrivains hongrois organisées par la Bibliothèque Nationale Széchenyi lisons un compte-rendu au p.171. La collection de la bibliothèque Széchenyi contient environ 20000 pièces. L'exposition avait plus d'importance historique comme artistique. Dans l'édition du K.B.K. sont parus deux portefeuilles graphiques, celui de Károly JURIDA /né en 1935/ et de István Gy. Molnár /né en 1933/. On a édité tous les deux oeuvres en 100 exemplaires numérotés, avec 12 eaux-fortes chacun. Parmi des oeuvres de ces jeunes artistes trouvons des exlibris aussi. Leur activité mérite d'être remarquée. P. Galambos rend compte des portefeuilles édités à l'occasion du Congrès International de l'Exlibris à Cracovie /p. 176/. Les plus artistiques est sans doute celui des artistes polonais, représentant un niveau très haut, digne au passé rayonnant de l'art graphique polonais. De l'Allemagne démocratique des jeunes artistes étaient présentés. Le portefeuille de l'Allemagne occidentale bien que conservatif témoignait d'une culture graphique importante. Le numéro spécial de Rassegna Grafica /Roma, 1964/ donne un tableau vivant de l'exlibris italien d'aujourd'hui. Notre collection, Le petit graphique hongrois avec ses 20 épreuves obtenait sans doute le plus grand succès. L'introduction est l'oeuvre de L. Szentes. On a donné aussi des notes biographiques, en hongrois et en français. Nous avons finalement des recensions des expositions suivantes /p.180/: Exposition des exlibris d'architecture /Warszawa 1962/ Graphique et archéologie /Warszawa-Krosno-Lancut/, 150 exlibris silographiés de J. Juhansoo, avec introduction de P. Ambur /Tallinn, 1964/ et Exposition des exlibris juifs /Jerusalem, 1956/.

A Kisgrafika Barátok Köre Értesítője - Felelős szerkesztő: Galambos Ferenc -
A kiadásért felel: Réthy István KSK titkár - Készült a Múzeumok Rotatizemében
500 péld. 2 iv terj. Felelős v.: Dr. Dajbukát G. Eng.

